

Lenkų kalbos ir rusų kalbos pasirenkamųjų dalykų bendrosios programos 2–10 klasėms

Programos projektą rengė: *Marija Bareikienė, dr. Jelena Brazauskienė, dr. Vida Gudonienė, Ana Jasinska, dr. Irena Masoit, Joanna Szczygłowska, Danuta Szejnicka, Marina Volkova*

Pastabas ir pasiūlymus teikė: *Ona Čepulėnienė, dr. Zita Nauckūnaitė*

TURINYS

- I. Dalyko tikslas, uždaviniai, struktūra, kompetencijų ugdymas, mokinių pasiekimų vertinimas ir integravimo galimybės
- II. Mokinių pasiekimų aprašai ir ugdymo gairės
- III. Turinio apimtis

I. DALYKO TIKSLAS, UŽDAVINIAI, STRUKTŪRA, KOMPETENCIJŲ UGDYMAS, MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS IR INTEGRAVIMO GALIMYBĖS

Lenkų kalbos ir rusų kalbos pasirenkamųjų dalykų bendroji programa 2–10 klasėms mokyklose vykdoma lietuvių mokomąja kalba. Ji skiriama mokiniams, kurie nori išmokti ar pasitobulinti lenkų ar rusų kalbą, mokiniams iš mišrių šeimų, atvykusiems iš šia kalba kalbančių šalių ir pan.

Lenkų kalbos ir rusų kalbos pasirenkamųjų dalykų bendrosios programos 2–10 klasėms paskirtis – apibrėžti kalbos kaip mokomojo dalyko tikslus ir uždavinius, mokinių pasiekimus, ugdymo turinio apimtį ir nusakyti orientacines ugdymo gaires.

Tikslas. Atsižvelgiant į mokinio kultūrinę, socialinę, kalbinę patirtį, padėti jam pažinti lenkų ar rusų kalbą, įgyti komunikavimo gebėjimų, suteikiančių galimybę vartoti šią kalbą įvairiose asmeninio bei viešojo gyvenimo situacijose ir plėtoti savo kultūrinį bei literatūrinį išprusimą.

Uždaviniai. Siekiama, kad mokydamiesi lenkų ar rusų kalbos mokiniai:

- ugdytūsi šias vertybines nuostatas:
 - vertinti klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą kaip asmeniškai svarbią veiklą;
 - noriai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus ir dalyvauti juos aptariant, dalytis skaitymo patirtimi, išsakant ją sakytine ir rašytine kalba;
 - išklausyti kitą, gerbti jo nuomonę; ginti savo požiūrį, neįžeidžiant kitų;
 - siekti tobulinti savo kalbinius gebėjimus;
 - siekti pažinti tautos, kurios kalbą mokosi, kultūrą, formuoti savo įvairialypės kultūros tapatybę;
- ugdytūsi sakytinę kalbą:
 - gebėjimą sąmoningai ir atidžiai klausytis, suprasti, klausti ir atsakyti į klausimus, informuoti, paaiškinti, apibūdinti, papasakoti, išsakyti savo nuomonę;
 - gebėjimą tinkamai ir taisyklinga kalba bendrauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis, reikšti savo mintis ir jausmus;
- ugdytūsi rašytinę kalbą:
 - gebėjimą sąmoningai ir sklandžiai skaityti ir suprasti grožinius, negrožinius ir žiniasklaidos tekstus, suvokti jų savitumą ir reikšmę, pasirinkti skaityti vertingus literatūros kūrinius, naudotis prieinamais informacijos šaltiniais;
 - gebėjimą kurti rašytinius tekstus: taisyklingai rašyti, aiškiai reikšti mintis ir jausmus;
 - įgyti kalbos sistemos supratimo pradmenis;
 - nuolat tobulinti savo kalbą, pažinti tautos, kurios kalbą mokosi, kultūrą.

Struktūra. Programoje ugdymo(si) turinys pateikiamas pagal „Bendrujų Europos kalbų mokymosi ir vertinimo metmenyse“ apibrėžtus kalbos mokėjimo lygius. Programos turinį sudaro santykinai atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos kalbinės veiklos sritys:

- *klausymas* (sakinio teksto suvokimas, interpretavimas, vertinimas);
- *kalbėjimas* (taisyklinga ir aiški tartis, sakinio teksto kūrimas, atsižvelgiant į tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą);
- *skaitymas* (skaitymo technika, skaitomo teksto suvokimas, interpretavimas, vertinimas);
- *rašymas* (rašymo technika, taisyklingumas, rašytinio teksto kūrimas, atsižvelgiant į tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą).

Kompetencijų ugdymas ir mokinių pasiekimų vertinimas. Kalbos gebėjimų ugdymasis apima **bendrašias kompetencijas** (asmeninę, kultūrinę, mokėjimo mokytis, komunikavimo, socialinę pilietinę, pažinimo ir kūrybiškumo) ir **dalykines kompetencijas** (lingvistinę, diskurso ir literatūrinę).

Pasiekimai siejami su kalbos ir literatūros turiniu, apibūrinant numatomus kalbinio ir literatūrinio (kultūrinio) raštingumo gebėjimų rezultatus kiekvienam kalbos mokėjimo lygiui (A1 lygiui 2–4 klasėse, A2 lygiui 5–6 klasėse, B1 lygiui 7–8 klasėse ir B2 lygiui 9–10 klasėse). **Vertinama**, atsižvelgiant į aprašytus atitinkamo lygio mokinio pasiekimus.

Integravimo galimybės. Ugdant komunikavimo lenkų ar rusų kalba gebėjimus, turėtų būti siekiama įvairiapusės ugdymo turinio ir gebėjimų integracijos. Ugdymo procese turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad vieno kurio dalyko pamokose išsiugdyti gebėjimai gali būti perkelti mokantis kalbos ar kito dalyko. Ugdymo procesą reikėtų organizuoti taip, kad mokinių lietuvių kalbos pamokose įgyti gebėjimai ir žinios sąmoningai būtų perkelti ir pritaikomi mokantis kitos kalbos. Be to, sąmoningas lietuvių kalbos ir lenkų ar rusų kalbos integravimas (nagrinėjimas, gretinimas) sudaro sąlygas geriau išvystyti lietuvių ir mokomosios kalbos panašumus bei skirtumus, geriau pažinti kalbas ir tinkamai jas vartoti. Svarbu tinkamai naudotis integracijos galimybėmis, siekiant išugdyti daugiakalbę ir daugiakultūrę mokinio kompetenciją.

II. MOKINIŲ PASIEKIMŲ APRAŠAI IR UGDYMO GAIRĖS

Klausymas

Esminiai gebėjimai	A1 lygis (2–4 klasės)	A2 lygis (5–6 klasės)	B1 lygis (7–8 klasės)	B2 lygis (9–10 klasės)
1. Klausytis, išgirsti ir suvokti garsus, žodžius, sakinius, atpažinti intonaciją.	1.1. Išgirsta ir skiria garsus, žodžius, trumpus sakinius, tiesioginę, klausiamąją ir skatinamąją intonaciją.	1.1. Laisvai atpažįsta ir skiria garsus, žodžius, sakinius, tiesioginę, klausiamąją ir skatinamąją intonaciją.	1.1. Laisvai atpažįsta ir skiria garsus, žodžius, sakinius. Atpažįsta formalaus ir neformalaus kalbėjimo intonaciją.	1.1. Skiria bendrinę kalbą ir vietinį dialektą, atpažįsta įvairias intonacijas.
	1.2. Supranta pagrindinius posakius, tekstus, kuriuose vartojamas A1 lygio žodynas.	1.2. Supranta dažnai vartojamus posakius ir trumpus tekstus, kuriuose vartojamas A2 lygio žodynas.	1.2. Supranta tekstų turinį, kai kalbama bendrine kalba artima mokiniui tematika ir vartojamas B1 lygio žodynas.	1.2. Supranta platesnio žodyno tekstus bendrine kalba įvairia tematika, kuriuose vartojamas B2 lygio žodynas.
	1.3. Įsiklauso ir supranta, kai kalbama lėtai, aiškiai tariant žodžius ir darant pauzes.	1.3. Supranta, kai kalbama normaliu tempu, aiškiai tariant žodžius ir tinkamai dedant loginius kirčius.	1.3. Supranta, kai kalbama įvairiu tempu ir tembru, aiškiai tariant žodžius ir tinkamai dedant loginius kirčius.	1.3. Supranta, kai kalbama įvairiu tempu ir tembru.
2. Klausytis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, suprasti kitų pasakymus ir tinkamai reaguoti.	2.1. Atpažįsta paprastas bendravimo situacijas, susijusias su būtiniausiais asmeniniais poreikiais.	2.1. Atpažįsta bendravimo situacijas, susijusias su svarbiausiais asmeniniais dalykais.	2.1. Atpažįsta dažniausias neoficialaus ir oficialaus bendravimo situacijas kasdienio gyvenimo kontekste.	2.1. Atpažįsta įvairias neoficialaus ir oficialaus bendravimo situacijas.

	2.2. Supranta elementarias asmenų, su kuriais bendraujama, intencijas, remdamasis A1 lygio tematika.	2.2. Supranta dažniausiai vartojamas asmenų, su kuriais bendraujama, intencijas, remdamasis A1 lygio tematika.	2.2. Supranta kasdienio bendravimo situacijų diskursą, remdamasis A1 lygio tematika.	2.2. Supranta įvairių kasdienio bendravimo situacijų diskursą, remdamasis A1 lygio tematika.
	2.3. Tinkamu laiku įsiterpia į pokalbį, paklauskamas, atsakydamas, prašydamas paaiškinti.	2.3. Stengiasi tinkamai keistis komunikavimo vaidmenimis.	2.3. Tinkamai keičiasi komunikavimo vaidmenimis, tinkamai parodo kalbančiajam, kad jį supranta žodiniiais ir nežodiniiais būdais.	2.3. Be didelių pastangų komunikuoja, tinkamai palaiko kalbantįjį žodiniiais ir nežodiniiais būdais.
3. Klausyti monologinio teksto ir suprasti informacijos turinį, išgirsti reikiamą informaciją.	3.1. Supranta trumpų ir paprastų asmeninio pobūdžio pranešimų informaciją.	3.1. Supranta trumpus, aiškios struktūros rišlius tekstus, susijusius su svarbiausiomis gyvenimo sritimis.	3.1. Supranta rišlius tekstus apie artimus ir (ar) dominančius dalykus.	3.1. Supranta sudėtingos struktūros rišlius tekstus įvairiomis temomis.
	3.2. Klausydamasis išgirsta informaciją, kai suteikiama pagalba.	3.2. Klausydamasis išgirsta ir pasižymi informaciją.	3.2. Klausydamasis išgirsta ir tiksliai atsirenka informaciją nurodytam tikslui pasiekti.	3.2. Klausydamasis išgirsta, tiksliai ir tikslingai atsirenka informaciją.
4. Taikyti klausymosi (ir kompensavimo) strategijas	Taiko klausymosi (ir kompensavimo) strategijas, išmoktas per lietuvių ir užsienio kalbų pamokas.			

Ugdymo gairės. Mokiniai diskutuoja apie tai, kodėl žmonės vartoja kalbą, išsiaiškina, kad kalba mus išskiria iš visų kitų gyvų būtybių, mums padeda mąstyti ir išreikšti savo mintis, jausmus, kad klausydamiesi ir kalbėdami galime bendrauti. Išsiaiškina, kad **klausymas žadina mąstymą, ugdo vaizduotę, skatina fantaziją, sukelia jausmus.**

Mokiniai, diskutuodami grupėmis, patys prieina išvadą, kad, **norint suprasti girdimąją informaciją, reikia klausytis atidžiai, sąmoningai, susikaupus.**

Klausydamiesi įrašų, mokiniai atlieka įvairias užduotis, padedančias ugdytis ir **bendrajį** (pagrindinės minties), ir **atrankinį** (svarbiausios informacijos), ir **detalųjį klausymosi informacijos supratimą.**

Mokiniai atlieka užduotis, padedančias suprasti, kad kiekvienas prasmingas **klausymasis turi tam tikrą tikslą** (norima gauti informacijos, patikrinti, įsitikinti, pasimokyti ir t. t.).

Mokomasi įsiklausyti į **sakytinę informaciją**, perteikiamą **skirtingu greičiu, balso tonu, tembru.** Mokiniai atlieka klausymuisi ugdyti skirtus susitelkimo pratimus (klausantis išgirsti tam tikrus garsus, žodžius, frazes), taip pat – girdimosios atminties lavinimo pratimus. Klausomasi įvairių **bendrine kalba** kalbančių kalbėtojų (vaikų ir suaugusiųjų, aktorių, žurnalistų, laidų vedėjų ir kt.), kad mokiniai suprastų, jog žmonių kalbėjimo būdas, tempas, aiškumas, raiška, taisyklingumas ir kt. gali labai skirtis. Taip mokiniai pratinasi išgirsti kitaip negu įprasta artikuliuojamus garsus, tariamus žodžius, frazes. Atliekami kalbos intonacijos (iškilmingos, neutralios, pajuokiamos (humoristinės) ir pan.) atpažinimo sakytiniame tekste pratimai.

Mokiniai **klausosi jų amžiui aktualių grožinės literatūros, tautosakos ir informacinių tekstų** (pateiktų skirtingais pavidalais: garso, vaizdo ir t. t., įrašai, knygos, interaktyvūs žaidimai, animaciniai, kino filmai, spektakliai, radijo, televizijos informacinės laidos) ir atlieka su klausymusi susijusias užduotis. Klausomą žodinę informaciją sieja su planu, schema, piešiniu ir pan. – mokytojo pateiktomis prieš klausymą, klausymosi metu arba po jo. Mokomasi išklausus tekstą formuluoti klausimus: žaidžiami žaidimai, kuomet keli mokiniai pasakoja, o kiti klausydamiesi galvoja ko jų galėtų paklausti, o, baigus pasakoti, užduoda klausimus pasakotojams.

Mokiniai **klausosi** klasės draugų **pristatymų, pasakojimų** apie jų pomėgius, laisvalaikį ir kitomis aktualiomis pačių pasirinktomis ar mokytojo pasiūlytomis temomis. **Klausosi pašnekovo dalyvaudami dialoge** su mokytoju, kitu mokiniu, mokiniais grupėje, kalbasi tiesiogiai ar nuotoliniu būdu.

Mokiniai mokosi tiksliai **nusakyti pašnekovo mintį, kalbos tikslą, intencijas** ir t. t. Atlieka užduotis, kuriose prašoma išgirsti ir tiksliai apibūdinti nurodytą ar aiškiai numanomą adresatą (Kam kalbama?). Sudėtingesnė užduotis: išgirsti ir suprasti, kas, kaip ir kodėl taip kalba. Tokios užduotys skatina mokinius įsiklausyti į kalbėtojų intencijas (ketinimus, kurie gali būti ir paslėpti, ir nedori), taip pat į teikiamos informacijos pobūdį (informuoti, įtikinti, nuslėpti, pameluoti ir t. t.). Mažiau pažengę mokiniai, mokytojo padedami, o labiau pažengę – savarankiškai aiškinasi galimus kalbėtojų tikslus, ketinimus, kėslus ir savo įžvalgas argumentuoja, pagrindžia tiesiogiai ir netiesiogiai pateikta informacija.

Klausomasi **oficialių ir neoficialių** pokalbių, atpažįstamos mandagumo frazės, aiškinamasi, diskutuojama, kokiose situacijose reikia mandagaus, draugiško supratingumo, pašnekovo palaikymo nežodinėmis priemonėmis ir pan. Klausydamiesi, kalbėdamiesi, mokiniai stengiasi leisti pašnekovui išsakyti

savo mintis, nepertraukti. Mokomasi, kaip išklaudyti kitą, parodyti, kad toleruojama ir vertinama kiekviena nuomonė, kaip klausantysis savo elgesiu turi parodyti pagarbą pašnekovui.

Mokiniai **atlieka su klausymusi susijusias užduotis**, padedančias išmokti **nusakyti pagrindinę mintį** (Kas šiuo tekstu norėta pasakyti?), **padaryti apibendrinančias išvadas** (Kas iš to?), **išsakyti savo nuomonę, požiūrį apie išgirstą tekstą** (Ką naudingo, vertingo išgirdau? Kokiomis žiniomis galėčiau pasidalyti su kitais?). Mokiniai prašomi kalbėtis, diskutuoti, dalytis mintimis, kas jiems pasirodė svarbu klausomame tekste, kas patiko, nepatiko, paaiškinti, kodėl. Svarbu, kad mokiniai mokytųsi įžvelgti reikšmes, dalytųsi įžvalgomis, nebijotų reikšti savo nuomonės. Mokytojas turėtų paaiškinti, kad, interpretuojant tekstą, negali būti vienos teisingos nuomonės, kad vertinga kiekviena nuomonė. Mokiniai atlieka su klausymusi susijusias užduotis, kurios padeda įžvelgti aiškų priežasties ir pasekmės ryšį, rasti sąsajų, panašumų, skirtumų, sudėlioti, paaiškinti įvykių, veiksmų nuoseklumą (Kodėl vienas veiksmas ar įvykis sukėlė kitą? Kokios jų pasekmės?), padaryti nesudėtingas išvadas.

Klausydamiesi teksto, mokiniai praktikuojasi **išgirsti netikėtų, raiškių, vaizdžių apibūdinimų, palyginimų, sugretinimų**, juos suprasti, su jais sudaryti sakinių, frazių. Aiškinamasi, kuo vertingi tekste pavartoti vaizdingieji veiksmažodžiai, perkeltinės reikšmės žodžiai ir posakiai, metaforos. Aiškinamasi jų prasmės, etimologija, šiems žodžiams ir posakiams ieškoma sinonimų. Diskutuodami, ieškodami žodžių atitikmenų, mokiniai įsidėmi naujus žodžius, frazes, jų vartoseną, įtraukia juos į savo aktyvų žodyną.

Jaunesni mokiniai skatinami žaisti **klausymosi gebėjimus ugdančius žaidimus ir atlikti kūrybines užduotis**, padedančias išmokti atidžiai klausytis, klausantis skirti argumentuotą, pagrįstą informaciją nuo nepagrįstos, tikrus faktus nuo išmonės, atskirti svarbias ir nesvarbias teksto detales.

Išklauius sakomą tekstą, mokiniai skatinami jį **apmąstyti, aptarti, atrasti, kuo jis vertingas, naudingas**. Mokiniai mokosi įvertinti klausomą informaciją, remdamiesi nurodytais ar pačių pasiūlytais kriterijais, pvz., „Kiek tai, ko klausėmės, yra įdomu, nauja, naudinga, suprantama, pritaikoma ir t. t.“

Klausydamiesi teksto, mokiniai stengiasi išgirsti, kaip žmonės skirtingai taria, intonuoja. Kalbant, diskutuojant, pasakojant mokytojas nuolat **atkreipia mokinių dėmesį**, kaip, **kalbant bendrine kalba**, taisyklingai kirčiuoti, tarti garsus. Mokomasi atskirti bendrinę ir regiono kalbą.

Mokiniai klausosi garso įrašų arba garsiai sakomų ar skaitomų tekstų, iš kurių **turi išskirti pagrindinę informaciją ir detales**. Išklauius tekstą, mokinių klausinama, ar viską išgirdo ir suprato. Pagal mokinių atsakymus sprendžiama, ar iš tiesų jie viską išgirdo ir suprato. Jei ne, aiškinamasi, kodėl. Mokiniams primenami gero klausymosi požymiai: atidumas, įsiklausymas, mąstymas, pasitikrinimas, ar gerai suprato.

Mokytojas nuolat rengia **tikslaus klausymosi ir girdėjimo pratybas**: klausomasi tylaus, pernelyg garsaus, pernelyg sudėtingo, nerišlaus ir t. t. tekstų pavyzdžių. Mokiniai kiekvienu atveju turi patys prieiti prie išvadų, dėl kokių priežasčių klausantis buvo sunku suprasti (dėl garso kokybės, teksto nerišlumo, jo sudėtingumo ir pan.). Aiškinamasi, ką reikia daryti, jei klausydamasis ko nors nesupratai. Mokytojas nuolat pabrėžia, kad ko nors nesupratus neturėtų būti

gėda paklausti, paprašyti pakartoti, paaiškinti. Mokiniamis diegiama nuostata visada stengtis suprasti bet kokią informaciją, o ne apsimesinti supratus. Gyvenimiškais pavyzdžiais parodoma, kuo gresia toks apsimesinėjimas (nesusikalbėjimu, konfliktais, santykių pašlijimu ir t. t.)

Mokytojas nuolat rengia pratybas, skirtas mokytis **ne tik klausytis, bet ir, ko nors neišgirdus, paprašyti kalbėtoją pakartoti**, patikslinti, kas norėta pasakyti, taip pat paaiškinti, kas neaišku.

Kalbėjimas

Esminis gebėjimas	A1 lygis (2–4 klasės)	A2 lygis (5–6 klasės)	B1 lygis (7–8 klasės)	B2 lygis (9–10 klasės)
1. Reikšti savo mintis, vartojant tinkamą žodyną ir gramatinę struktūrą.	1.1. Iš anksto pasirengęs mokytojo padedamas kalba A1 lygio tematika.	1.1. Iš anksto pasirengęs kalba A2 lygio tematika.	1.1. Iš anksto pasirengęs ar be pasirengimo kalba B1 lygio tematika.	1.1. Laisvai reiškia mintis. Iš anksto pasirengęs ar be pasirengimo kalba B2 lygio tematika.
	1.2. Vartoja elementarias gramatinę struktūrą	1.2. Vartoja paprastas gramatinę struktūras.	1.2. Be ypatingų pastangų vartoja nesudėtingas gramatinę struktūras.	1.2. Vartoja įvairias gramatinę struktūras.
	1.3. Vartoja žinomus būtiniausius posakius ir elementarias frazes bendrine kalba, remdamasis A1 lygio žodynu.	1.3. Vartoja bendrinę kalbą, remdamasis A2 lygio žodynu.	1.3. Gana laisvai vartoja bendrinę kalbą, remdamasis B1 lygio žodynu.	1.3. Vartoja išplėtotą bendrinę kalbą, remdamasis B2 lygio žodynu.
2. Tarti garsus, žodžius, sakinius, laikantis tarimo, kirčiavimo ir intonacijos normų.	2.1. Stengiasi išarti visus garsus, suvokdamas jų skirtumus, ir taisyklingai kirčiuoti žodžius.	2.1. Stengiasi taisyklingai tarti garsus ir kirčiuoti žodžius, pritaikydamas pagrindines taisykles.	2.1. Taisyklingai taria daugumą garsų ir daugeliu atvejų taisyklingai kirčiuoja.	2.1. Be ypatingų pastangų taisyklingai taria garsus ir kirčiuoja.
	2.2. Tinkamai taria tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius.	2.2. Kalbėdamas tinkamai taria tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes.	2.2. Kalbėdamas daro pauzes, deda loginius kirčius.	2.2. Laisvai kalbėdamas tinkamai intonuoja sakinius, deda loginius kirčius.
3. Kalbėtis dalyvaujant	3.1. Geba prisistatyti, pristatyti	3.1. Geba bendrauti įprastose	3.1. Geba bendrauti daugelyje	3.1. Geba pakankamai

įvairiose komunikavimo situacijose, atsižvelgiant į kalbėjimo tikslą.	kitą asmenį.	kasdienėse situacijose, kalbantis apie žinomus dalykus, pasiteirauti informacijos ir ją suteikti.	kasdienio gyvenimo situacijų.	spontaniškai ir laisvai bendrauti įvairiose gyvenimo situacijose.
	3.2. Geba užduoti asmeninio pobūdžio klausimų ir atsakyti į tokius klausimus, remdamasis A1 lygio tematika.	3.2. Geba dalyvauti nesudėtingame pokalbyje žinomomis temomis, remdamasis A2 lygio tematika.	3.2. Geba dalyvauti pokalbyje daugeliu bendravimo temų, remdamasis B1 lygio tematika.	3.2. Be ypatingų pastangų geba inicijuoti, palaikyti, užbaigti pokalbį, remdamasis B2 lygio tematika.
4. Sukurti rišlų tekstą ir kalbėti monologu.	4.1. Geba pasirengęs ar spontaniškai (išmoktomis frazėmis) trumpai papasakoti apie save ir artimus asmenis.	4.1. Geba pasirengęs ar spontaniškai trumpai papasakoti apie save, savo pomėgius, artimiausią aplinką, būtiniausius poreikius.	4.1. Geba pasirengęs ar spontaniškai kurti paprastą rišlų tekstą įprastomis arba jam įdomiomis temomis (papasakoti apie įvykį, perteikti filmo, skaityto kūrinio turinį).	4.1. Geba pasirengęs ar spontaniškai kurti aiškų, detalų tekstą daugeliu temų ir išsakyti savo požiūrį svarstomais klausimais.
5. Atsižvelgiant į komunikavimo situaciją ir adresatą, vartoti tinkamas raiškos priemones ir laikytis bendravimo etiketo.	5.1. Geba stebėti ir įvertinti komunikavimo situaciją ir dalyvį; padedamas parenka tinkamą žodyną, kreipinius.	5.1. Geba stebėti, įvertinti ir kontroliuoti komunikavimo situaciją ir dalyvius; pasirenka tinkamą kalbinę raišką.	5.1. Geba įvertinti, analizuoti ir koreguoti komunikavimo situaciją; pasirenka tinkamą kalbinę raišką ir nežodines priemones.	5.1. Gana laisvai geba įvertinti, analizuoti ir koreguoti komunikavimo situaciją; tikslingai pasirenka tinkamą žodinę ir nežodinę raišką.
	5.2. Laikosi elementaraus bendravimo etiketo.	5.2. Laikosi bendravimo etiketo, laisvai vartoja žinomus posakius.	5.2. Laikosi neformalaus ir formalus bendravimo etiketo.	5.2. Gana laisvai keičia kalbos registrą, laikosi bendravimo etiketo.
6. Taikyti kalbėjimo (ir kompensavimo) strategijas.	<i>Taiko kalbėjimo (ir kompensavimo) strategijas, išmoktas per lietuvių ir užsienio kalbų pamokas.</i>			

Ugdymo gairės. Mokomasi praktiškai pajauti kalbėjimo vertę. Mokiniai su mokytoju **aptaria**, kurios **kalbėjimo funkcijos** svarbiausios, pvz., bendrauti ir bendradarbiauti, pasidalyti patirtimi (išreikšti savo patyrimus, jausmus), perteikti informaciją. Mokytojas sudaro galimybes ir skatina mokinius kalbinę veiklą nuolat sieti su lietuvių kalbos žiniomis ir gebėjimais.

Mokiniai skatinami ugdytis **pasitikėjimą savimi**: stebimi kalbantieji, analizuojama, kaip kyla pasitikėjimas savo jėgomis; siekdami įgyti pasitikėjimo, mokiniai praktikuojasi kalbėti kito vardu, pasirinkę vaidmenį ir pan. Atliekamos įvairios užduotys, moka žodžiais paskatinti kitus, pvz., sudaromas skatinamųjų (drašnamųjų) žodžių ir posakių sąrašas, modeliuojamos įvairios situacijos, pasirenkami įvairūs vaidmenys. Mokomasi mandagiai nepritari, argumentuotai išsakyti savo nuomonę, pateikti pavyzdžių.

Išsiaiškinama, kad **bendrauti**, kalbėtis galima **ne tik tiesiogiai**, bet **ir virtualiai**, naudojantis mobiliaisiais įrenginiais (kompiuteriais, telefonais ir t. t.). Mokomasi **saugiai priimti ir perduoti reikalingą informaciją, naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (IKT)**, laikantis draugiško interneto taisyklių, bendrauti tarpusavyje ir su suaugusiais informacinių komunikacinių technologijų (IKT) priemonėmis, aptariama šių priemonių paskirtis, prasmė, nauda, grėsmės.

Mokomasi ne tik kalbėtis dialogu, bet ir **kalbėti viešai**: prieš klasę ar kitą auditoriją pasakoti, aiškinti, pristatyti surinktą informaciją, aptarti perskaitytą knygą, matytą spektaklį, kino filmą, televizijos laidą, specialiai pasirengus kalbėti kokiam nors renginyje (monologinė kalba), atsižvelgiant į adresatą ir situaciją bei kultūrinį kontekstą. Organizuojamos tokios mokymosi veiklos, kurios padėtų mokiniams suvokti kultūrinius skirtumus ir jų sąveiką, ugdytų toleranciją.

Pokalbiams pasirenkamos mokiniams aktualios temos. Gali būti **renghamos diskusijos** realioms mokyklinio gyvenimo problemoms spręsti. Mokymo ir mokymosi būdai turėtų padėti įsitraukti į diskusiją visiems mokiniams (pvz., diskusijos pradžia parenkamas tekstas, kuriame kalbama apie ginčytinus dalykus, priešingi požiūrio aspektai svarstomi poromis, papildomų argumentų ieškoma sugrupavus dvi poras, grupės išvados pateikiamos klasei, aptariama, kodėl nuomonės išsiskyrė). Sudaromos **įvairios kalbėjimo situacijos**, kuriose mokomasi ramiai kalbėti, tinkamai skatinti kitus, konstruktyviai spręsti kilusias problemas, konfliktus, mandagiai nepritari; išklaudyti kitą, parodyti, kad vertinama kiekvieno nuomonė, aptariama, kaip klausantysis savo elgesiu rodytų pagarbą pašnekovui. Kuriami dialogai (nebaigtų replikų, pagal schemą, planą ir pan.); rengiami aptarimai įdomiomis, aktualiomis temomis ir mokomasi apibūdinti, palyginti ir įvertinti įvykius, asmenis, jų poelgius, požiūrius; rengiami projektai. Siekiama, kad mokiniai suprastų, kaip **kalbėjimas priklauso nuo situacijos ir adresato**.

Mokantis **informuoti, apibūdinti, paaiškinti** ieškoma temų, susijusių su mokiniui pažįstamu ir aktuali kontekstu.

Mokyti **nuosekliai kalbėti** padeda **planavimo veiklos**. Prieš planuojant, mokytojas pasiūlo išklaudyti kalbėjimo pavyzdžių ir juos aptarti tikslo, adresato, informatyvumo, aiškumo ir kitais aspektais. Pagal mokytojo pateiktą planą ar kitas nuorodas mokiniai pasiūlytu būdu mokosi planuoti kalbos turinį, sisteminti medžiagą, tinkamai ją išdėstyti (pvz., kaip įdomiai papasakoti apie savo ir draugų laisvalaikį).

Mokant **išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę**, svarbu parinkti mokiniams artimas temas ir sukurti kuo natūralesnes kalbėjimo situacijas. Siekiant mokymosi motyvacijos, taip pat turi būti išlaikoma specialių kalbėjimo pratybų ir mokinių poreikio bendrauti pusiausvyra, todėl reikia numatyti įvairių tipų pratybų (mokantis individualiai, poromis, grupėmis).

Mokiniai turi būti mokomi **vertinti savo ir kitų kalbėjimą** – aptarti išklaustytos kalbos turinį ir taisyklingumą, nurodant, kas pavyko ir ką reikėtų tobulinti. Svarbu suprasti, kad reiškiant savo nuomonę kuria nors tema reikia būti prieš tai ja pasidomėjus, apmąsčius, kritiškai pasvėrus argumentus. Laikomasi nuostatos, jog kalbantysis nepertraukiamas, siekiant nurodyti padarytas klaidas ir netikslumus. Tai aptariama išklausius kalbantįjį. Pirmiausia sudaroma galimybė pačiam pastebėti savo klaidas ir pasitaisyti (pvz., išklausius įrašą), aptarti su kitais mokiniais ir mokytoju, numatyti, kaip reikėtų tobulinti savo kalbėjimo gebėjimus.

Mokantis **raiškiai pasakoti**, aptariami įvairių tipų pasakojimų ypatumai. Mokiniai aptaria klausomus (tiesiogiai ir iš įrašų) pasakojimus, aiškinasi, kaip parenkant intonaciją, darant pauzes, pabrėžiant svarbiausią prasminę sakinio vietą (balsu darant loginį kirtį) ir t. t. siekiama įtaigumo žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis. Mokiniai skatinami kūrybiškai perkurti žinomus pasakojimus, istorijas, parodyti, kaip galima panaudoti tuos pačius žodžius naujuose žodžių junginiuose, kaip žaidžiant žodžiais gali gimti naujos mintys, asociacijos. Mokiniai planuoja savo pasakojimus, mokosi **laikytis laiko sekos** principo.

Mokomasi suvokti **gestų ir mimikos reikšmę** kuriant įtaigų pasakojimą. Gali būti aptariami nuotraukose ar vaizdo įrašuose užfiksuoti gestai, parenkamos jiems tinkamos frazės; stebimi kalbantys aktoriai, diktoriai; žiūrimos televizijos laidos išjungus garsą ir bandant iš gestų bei mimikos suprasti, apie ką kalbama. Mokomasi tinkamai naudotis kompensavimo strategijomis.

Mokomasi **taisyklingai tarti, kirčiuoti, intonuoti**. Klausomasi taisyklingos tarties įrašų. Atkreipiamas dėmesys į kalbėjimo intonaciją, balso stiprumą, mokomasi išvengti balso tono monotonijos. Mokiniai, pasinaudodami IKT (telefonais, diktofonais, kompiuteriais), daro savo kalbų įrašus ir analizuoja savo bei kitų kalbą, mokosi pastebėti kalbos normų pažeidimus, ieško, kaip geriausia taisyti pastebėtas klaidas.

Rašymas

Esminiai gebėjimai	A1 lygis (2–4 klasės)	A2 lygis (5–6 klasės)	B1 lygis (7–8 klasės)	B2 lygis (9–10 klasės)
1. Išmokti rašyti aiškiai (įskaitomai), estetiškai ranka ir informacinių technologijų (IT)	1.1. Geba rašyti raides, jas jungti į žodį, palikti tinkamus tarpus tarp žodžių, užrašyti savarankiškai sudarytus	–	–	–

įrenginių klaviatūra.	nesudėtingus sakinius.			
2. Kurti tekstus, atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.	2.1. Savarankiškai kuria trumpą tekstą.	2.1. Kuria nesudėtingos kompozicijos pasakojimus.	2.1. Siekdamas sudominti, kuria nuoseklius pasakojimus, sieja pasakojimo ir aprašymo elementus.	–
	2.2. Siekdamas perduoti žinią, kuria informacinį tekstą, kad perteiktų esminę informaciją.	2.2. Tiksliai apibūdina gerai žinomą asmenį, daiktą, gyvūną, vietą, paaiškina įvykį, procesą (pvz., žaidimą).	2.2. Nuosekliai, aiškiai aprašo proceso eigą, paaiškina abstrakčias sąvokas, reiškinius.	2.2. Aprašo ir paaiškina procesus, reiškinius, požiūrius, aiškiai nurodydamas logines sąsajas, vartoja dalykinę kalbą, tinkamas sąvokas ir terminus.
	–	2.3. Raštu išsako savo nuomonę (pvz., apie perskaitytą knygą, įvykusį reišinį), argumentuoja, remdamasis patirtimi.	2.3. Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, susijusius su kasdienio gyvenimo situacijomis.	2.3. Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, nuosekliai plėtodamas pagrindinę mintį, tinkamai argumentuoja, remdamasis įvairaus pobūdžio šaltiniais.
	2.4. Mokytojo padedamas, atsižvelgia į komunikavimo situaciją (oficiali, neoficiali) ir adresatą (pažįstamas, nepažįstamas, bendraamžis, vyresnis žmogus).	2.4. Kurdamas tekstus, atsižvelgia į komunikavimo situaciją (oficiali, neoficiali) ir adresatą (pažįstamas, nepažįstamas, bendraamžis, vyresnis žmogus).	2.4. Kurdamas tekstus, atsižvelgia į komunikavimo situaciją (oficiali, neoficiali) ir adresatą (jaunesnis, bendraamžis, vyresnis žmogus; gerai išmanantis dalyką ar menkai informuotas).	2.4. Kurdamas tekstus, atsižvelgia į situaciją (oficiali, neoficiali) ir adresatą (gana specifinė skaitytojų grupė, pvz., paauglių tėvai).
3. Kurti tinkamos struktūros tekstus.	3.1. Mintį užrašo trumpais sakiniais. Supranta, kad tekstas yra susijusių minčių visuma. Sieja sakinius pagal prasmę.	3.1. Rašo tekstą, siedamas vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkdamas siejamus žodžius.	3.1. Sieja sakinius, pastraipas pagal prasmę, vartoja mokytojo pasiūlytas siejimo priemones.	3.1. Sieja sakinius, pastraipas pagal prasmę, vartoja tinkamas siejimo priemones.
	3.2. Rašydamas tekstą, stengiasi laikytis elementarios kuriamo teksto tipui būdingos struktūros.	3.2. Rašydamas tekstą, laikosi kuriamo teksto tipui būdingos struktūros.	3.2. Rašydamas tekstą, laikosi kuriamo teksto tipui (aprašymo, pasakojimo) būdingos struktūros.	3.2. Rašydamas tekstą, laikosi trinarės struktūros (įžanga, temos plėtojimas, pabaiga), atsižvelgdamas į kuriamo teksto tipą (aprašymas, pasakojimas, samprotavimas).

4. Tinkamai pasirinkti kalbinę raišką.	4.1. Stengiasi pasirinkti tinkamas leksines ir gramatines priemones, atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją. Stengiasi laikytis kalbos etiketo.	4.1. Pasirenka tinkamas leksines ir gramatines priemones, atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją. Laikosi kalbos etiketo.	4.1. Pasirenka tinkamas leksines ir gramatines priemones, atsižvelgdamas į tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją. Laikosi kalbos etiketo.	4.1. Pasirenka tinkamas leksines ir gramatines priemones, atsižvelgdamas į tikslą, situaciją, adresatą ir kultūrinį kontekstą. Laikosi kalbos etiketo.
	4.2. Rašydamas tekstą, taiko išmoktas gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles.	4.2. Siekia rašyti taisyklinga kalba: daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles, siekia mintis formuluoti tiksliai ir aiškiai.	4.2. Rašo taisyklinga kalba: daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles, siekia mintis formuluoti aiškiai, tiksliai, glaustai, logiškai.	4.2. Rašo taisyklinga ir stilinga kalba: taiko daugumą rašybos, skyrybos, gramatikos taisyklių, siekia mintis formuluoti aiškiai, tiksliai, glaustai, logiškai, vaizdingai.
5. Taikyti rašymo (ir kompensavimo) strategijas	Taiko rašymo (ir kompensavimo) strategijas, išmoktas per lietuvių ir užsienio kalbų pamokas.			

Ugdymo gairės. Mokiniai išsiaiškina, kad rašymas ne tik skatina mąstyti, ugdo vaizduotę, kūrybiškumą, žadina jausmus, bet ir formuoja, turtina asmenybę, stiprina asmens savivertę. Mokytojas sudaro galimybes ir skatina mokinius kalbinę veiklą nuolat sieti su lietuvių kalbos žiniomis ir gebėjimais.

Mokiniai nagrinėja klasės draugų kūrybinius darbus, stengdamiesi išvelgti, kas ir kodėl jiems labiausiai patiko.

Prieš rašydami rašto darbus, mokiniai nagrinėja įvairių rūšių tekstų (pasakojimo, skelbimo, kvietimo, laiško ir kt.) pavyzdžius. Aiškinasi, kada ir kodėl svarbu panaudoti išmonę, dialoginę kalbą, fantazuoti, siekti rašytinės kalbos vaizdumo, paisyti žanro ypatybių, o kada reikia rašyti lakoniškai, tik esminius dalykus.

Mokantis kurti rašytinį tekstą, patartina skirti daugiau dėmesio turiniui, temos atskleidimui, minčių aiškumui ir nuoseklumui. Pavyzdžiui, mokiniams skiriama užduotis parašyti kūrybinį darbą. Pagal išankstinį susitarimą su mokiniais šiame darbe vertinama turinys, temos atskleidimas, o į rašybos ir skyrybos klaidas kreipiama mažiau dėmesio (tačiau mokytojas jas ištaiso!). Aptariama, kad kūrybiniame darbe svarbiausia autentiška paties pasakotojo raiška, jos nuoseklumas.

Mokiniai išsiaiškina, ką būtų svarbu paminėti, tarkime, rašant laišką draugui, seneliams, į vaikų žurnalą ar televiziją: apie ką tinka rašyti, ką dera parašyti apie save, ko mandagu paklausti. Mokiniai rašydami atsižvelgia į tikslą, situaciją ir adresatą (bendraamžis ar suaugęs, giminaitis ar svetimas žmogus ir pan.). Nagrinėja įvairius pavyzdžius, kai autorius bando papasakoti, informuoti, aprašyti, paaiškinti, aptaria šių tekstų skirtumus.

Mokiniai mokosi raštu perduoti tikslią informaciją – rašo informacinį raštelį, kvietimą, skelbimą, SMS žinutę. Atkreipiamas dėmesys į perteikiamos informacijos tikslumą, lakoniškumą, mokomasi nedaugiažodžiauti, aptariamoms tokiems atvejams tinkamos kalbinės raiškos priemonės.

Mokiniai mokosi rašyti aprašymus, naudodamiesi medžiaga, kuri padeda vaizdžiai, išraiškingai, panaudojant platų žodyną, sinonimus, tikslius epitetus ir t. t., apibūdinti daiktą ar reiškinį.

Jaunesni mokiniai, mokydamiesi rašyti nesudėtingus nurodymus, gali pasinaudoti įvairiais paaiškinimais ar instrukcijomis (pavyzdžiu, žaidimo). Su mokytoju aptariama, kodėl laikomasi nurodymų ir kas galėtų nutikti, jeigu jais nebūtų vadovaujama arba kuris nors žingsnis būtų praleistas. Taip pat galima nagrinėti žaidimų instrukcijas ir taisykles. Mokiniai gali kurti savo instrukcijas, receptus.

Mokiniai nagrinėja įvairių autorių kūrinius ir (ar) pačių mokinių sukurtus rašinius, kuriuose yra visos struktūrinės teksto dalys. Taip pat pravartu panagrinėti tokius pavyzdžius, kai nėra kurios nors struktūrinės dalies arba yra tik jos užuomazgos.

Siekdami atskleisti nagrinėjamo teksto turinį, mokiniai savo rašomiems tekstams kuria pavadinimus, nusakančius teksto temą arba pagrindinę mintį. Taip pat kuria pavadinimus, išreikštus vaizdingu žodžiu ar posakiu, patarle. Aiškinasi, kokius pavadinimus pasirinko ir kodėl, kas padeda sukurti skirtingus pavadinimus.

Mokiniai nagrinėja informacinio teksto struktūrinę dalį, specifinius informaciniam tekstui keliamus reikalavimus. Mokosi rašyti informacinį rašinį pagal iš anksto aptartą struktūrą.

Mokiniai toliau mokosi rašyti aprašymus, nusakydami bendrą įspūdį apie objektą (Koks jis?), detales (Kaip atrodo?) ir apibendrinami. Taip pat mokosi išskirti esminius aprašomo objekto bruožus (pvz., aprašydami įvairių veislių šunis, tos pačios rūšies gyvūnus), kad suprastų, kas būdinga aprašomam objektui, kuo jis skiriasi nuo kitų.

Mokiniai atlieka įvairias užduotis, padedančias suprasti, kuo skiriasi vientisiniai sakiniai nuo sudėtinių (nevirtodami sąvokų): nagrinėja mokytojo pateiktus pavyzdžius; tekstuose skirtingomis spalvomis pabraukia minėtų rūšių sakinius; patys rašo tekstus vientisiniais ir sudėtiniais sakiniiais, pateikia pavyzdžių, kuriuos tekstus rašant reikia vartoti vienos rūšies sakinius, o kuriuos – kitos rūšies.

Mokiniams skiriama užduotis pateiktą tekstą praplėsti vaizdingais žodžiais ir posakiais (taip pat savo sukurtais). Jie supažindinami su mokinių kalboje dažniau vartojamų žodžių sinonimais, antonimais, perkeltinės reikšmės žodžiais ir kt. Plėsdami žodyną, mokiniai gali žaisti įvairius žodyną turtinančius žaidimus. Rašydami tekstą, mokiniai mokosi sieti sakinius, bando pasikartojančius žodžius keisti kitais panašios reikšmės žodžiais.

Mokiniams pateikiamos situacijos, įvestys, į kurias atsižvelgdami jie rašydami turi pasirinkti adresatą ir atitinkamą žodyną.

Mokiniai aiškina naudojimosi internetu (pvz., savo nuomonės rašymo forume) etiketo aspektus.

Gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos mokiniai mokosi atlikdami įvairias užduotis: rašydami įvairių rūšių diktantus, atpasakojimus, kūrybinius darbus. Skaitydami tekstus, atkreipia dėmesį į tuos rašybos ir skyrybos atvejus, kurių tuo metu mokomasi. Galima iš anksto susitarti, kad mokiniai pasibrauktų žodžius, kurių rašybą norėtų aptarti. Mokiniai skatinami įvairiomis progomis reikšti savo mintis ir nuomonę raštu, taisyklingai reikšti mintis.

Mokiniai nagrinėja ir skaito įvairius ranka parašytus tekstus. Tai gali būti mokytojo, kito suaugusiojo (pvz., tėčio, mamos, močiutės), klasės draugų rašyti tekstai.

Mokiniai, rašydami tekstą mobiliųjų įrenginių ir IKT priemonių klaviatūra, laikosi kalbos normų. Jie išsiaiškina ir suvokia, kad labai svarbu ir šiais atvejais rašyti taisyklingai. Taip ne tik saugome savo kalbos tradicijas, bet ir užsitikriname, kad kiti supras, ką norime pasakyti. Be to, įpratus netaisyklingai rašyti mobiliaisiais įrenginiais, vėliau gali kilti didelių raštingumo problemų – labai sunku atsikratyti klaidų.

Mokiniai mokosi sudaryti rašinio planą: pasirinkus temą išsikelti klausimus ir į juos atsakyti rašant tekstą; rašyti ar kurti nuoseklų tekstą pagal paveikslėlius; naudotis reikšminiais žodžiais, veiksmažodžių grandine ir pan.

Rašydami rašinį, mokiniai nevaržo savo kūrybiškumo, gali drąsiai keisti, taisyti, koreguoti. Darbą gali aptarti su mokytoju ir, jeigu reikia, dar pakoreguoti, patobulinti. Skaito, analizuoja ir vertina kitų mokinių parašytus rašinius bei kitus rašytinius tekstus. Aptariama, kaip pavyko siekti užsibrėžtų tikslų, ar atsižvelgta į adresatą, ar nenukrypta nuo temos, ar tinkama rašytinio darbo struktūra, ar pakankama apimtis, ar visos struktūrinės dalys tinkamai išplėtos, ar pasirinktos tinkamos kalbinės raiškos priemonės, kaip sekėsi išvengti gramatikos ir kalbos kultūros klaidų, kaip reikėtų patobulinti darbą.

Mokiniai toliau mokosi rašyti tekstą, iš anksto apgalvodami kūrybinio darbo etapus (temos, idėjos apmąstymas, pasirinkimas; medžiagos rinkimas; planavimas; rašymas pagal pasirengtą planą; savo darbo perskaitymas, redagavimas, skelbimas). Mokosi atsižvelgti į mokytojo (ar tėvų, klasės draugų) pastebėjimus, komentarus.

Skaitymas

Esminiai gebėjimai	A1 lygis (2–4 klasės)	A2 lygis (5–6 klasės)	B1 lygis (7–8 klasės)	B2 lygis (9–10 klasės)
1. Sąmoningai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus.	1.1. Pakankamai sklandžiai, tinkamu tempu balsu ir tyliai skaito įvairius tekstus (grožinius ir negrožinius), skirtus A1 lygiui. Supranta teksto turinio esmę ir atsako į paprastus klausimus.	1.1. Pakankamai sklandžiai, sąmoningai, tinkamu tempu balsu ir tyliai skaito įvairius tekstus (grožinius ir negrožinius), skirtus A2 lygiui. Atsako į klausimus, susijusius su teksto turiniu.	1.1. Sklandžiai, sąmoningai balsu ir tyliai skaito įvairius tekstus (grožinius ir negrožinius), skirtus B1 lygiui. Glaustai atpasakoja teksto turinį.	1.1. Sklandžiai, sąmoningai balsu ir tyliai skaito įvairius tekstus (grožinius ir negrožinius), skirtus B2 lygiui. Balsu skaito raiškiai. Aptaria esminius teksto turinio aspektus (įvykius, teiginius, argumentus ir pan.).
	1.2. Stengiasi taisyklingai tarti žodžius ir tinkamai intonuoti, jungdamas juos į sakinius.	1.2. Stengiasi taisyklingai tarti žodžius, tinkamai intonuoti sakinius. Nurodžius klaidą, daugeliu atvejų pasitaiso.	1.2. Daugeliu atvejų taisyklingai taria žodžius, tinkamai intonuoja sakinius. Pastebi savo klaidas ir pasitaiso.	1.2. Taisyklingai taria žodžius, reikiamose vietose daro pauzes, tinkamai intonuoja sakinius, deda loginį kirtį.
2. Rasti ir vertinti informaciją, tinkamai ja naudotis.	2.1. Skaitydamas pratinasi naudotis žodynu. Mokytojui padedant, randa nežinomą žodį dvikalbiame žodyne.	2.1. Skaitydamas naudojami žodynu. Randa nežinomą žodį dvikalbiame žodyne.	2.1. Skaitydamas naudojami žodynu. Randa nežinomą žodį dvikalbiame ar aiškinamajame žodyne.	2.1. Skaitydamas naudojami žodynu. Randa nežinomą žodį dvikalbiame ar aiškinamajame žodyne ir pasirenka kontekstui tinkamiausią jo reikšmę.
	2.2. Mokytojui padedant, randa nurodytą informaciją nurodytuose šaltiniuose (tekste, knygoje, internete ar kt.).	2.2. Randa informaciją nurodyta tema įvairiuose šaltiniuose (tekste, knygoje, internete ar kt.), ją fiksuoja nurodytu būdu.	2.2. Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (tekste, knygoje, internete ar kt.), ją fiksuoja tinkamai pasirinktais būdais.	2.2. Randa konkrečiam tikslui tinkamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (tekste, knygoje, internete ar kt.), ją sistemina, apibendrina.
	2.3. Vertina informaciją nurodytu aspektu pagal pateiktus kriterijus.	2.3. Vertina informaciją nurodytais aspektais pagal iš anksto susitarus kriterijus.	2.3. Vertina informaciją pagal susitarus kriterijus, tikslingai pasirinkdamas vertinimo aspektus.	2.3. Savarankiškai įvertina informaciją, atsižvelgdamas į konkretų tikslą ir panaudojimo galimybes.
3. Nagrinėti, interpretuoti ir vertinti skaitomus	3.1. Įvardija teksto temą.	3.1. Įvardija teksto temą, suformuluoja pagrindinę mintį, nusako aiškiai numanomą negrožinio teksto tikslą, atpažįsta	3.1. Įvardija teksto temą, suformuluoja pagrindinę mintį, aptaria negrožinio teksto tikslą, nesunkiai atpažįsta visuotines	3.1. Įvardija teksto temą, suformuluoja pagrindinę mintį, aptaria problemas, negrožinio teksto tikslus, visuotines

tekstus (grožinius ir nėgrožinius)		su pažįstamu kontekstu susijusias vertybes.	vertybes.	vertybes.
	3.2. Įvardija grožinio kūrinio vaizduojamojo pasaulio elementus: aiškiai nusakyta veiksmo vietą ir laiką, veikėjus, įvykių seką.	3.2. Aptaria grožinio kūrinio vaizduojamojo pasaulio elementus: veiksmo vietą, laiką, siužetą, apibūdina veikėjus.	3.2. Aptaria grožinio kūrinio vaizduojamojo pasaulio elementus: veiksmo vietą, laiką, siužetą, apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius, paaiškina jų veiksmus ir poelgius.	3.2. Aptaria grožinio kūrinio vaizduojamojo pasaulio elementus: erdvę, laiką, siužetines linijas, konfliktą, apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius, paaiškina jų veiksmus ir poelgius.
	3.3. Aptaria nėgrožinio teksto išorinę struktūrą, pvz., pavadinimą, turinį.	3.3. Aptaria nėgrožinio teksto išorinę struktūrą, pvz., pavadinimą, turinį, teksto skirstymą pastraipomis.	3.3. Aptaria nėgrožinio teksto išorinę ir vidinę struktūrą, pvz., pastraipų struktūrą ir sąsajas, argumentus, išvadas.	3.3. Aptaria nėgrožinio teksto išorinę ir vidinę struktūrą, pvz., pastraipų struktūrą ir sąsajas, argumentus, polemikos požymius, išvadas.
	3.4. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina ilustracijų sąsajas su tekstu.	3.4. Paaiškina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingais žodžiais, frazėmis), tikslumo (pvz., išvardijimas, šaltinio nurodymas), aiškumo (pvz., schema, piešinys).	3.4. Paaiškina, kaip kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis kuriama prasmė, siekiama tam tikro įspūdžio, poveikio skaitytojui.	3.4. Paaiškina, kaip kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis kuriama prasmė, siekiama tam tikro įspūdžio, poveikio skaitytojui.
	3.5. Išsako savo nuomonę apie teksto turinį, veikėjų poelgius, remdamasis asmenine patirtimi.	3.5. Vertina teksto turinį, veikėjų poelgius ir vertybes, pagrįsdamas pavyzdžiais.	3.5. Vertina teksto turinį ir raišką, tekste aptariamas vertybes. Pateikdamas tinkamų argumentų, remiasi tekstu.	3.5. Vertina teksto turinį ir raišką, tekste aptariamas vertybes, požiūrius. Pateikdamas tinkamų argumentų, remiasi tekstu ir patirtimi.
4. Taikyti skaitymo (ir kompensavimo) strategijas.	Taiko skaitymo (ir kompensavimo) strategijas, išmoktas per lietuvių ir užsienio kalbų pamokas.			

Ugdymo gairės. Mokytojas pabrėžia, kad skaitymas – ne tik būtina, naudinga, bet ir maloni veikla. Į mokymosi veiklas įtraukiami mokinių pasiūlyti tekstai. Mokiniai įvairiomis formomis dalijasi skaitymo patirtimi (įspūdžiais, kilusiomis mintimis, asociacijomis), individualiai ir grupėmis pristato savarankiškai perskaitytas knygas, rengia vaikams skirtų knygų aptarimus.

Mokytojas planuoja mokymosi veiklas taip, kad padėtų mokiniams suprasti, jog ne tik skaityti, bet ir kalbėtis apie tekstus yra įdomu ir prasminga, kad jų pačių ir kitų (suaugusiųjų ir bendraamžių) pateikiamos įžvalgos gali padėti geriau suprasti skaitomą tekstą.

Grožiniai kūriniai raiškiai skaitomi mokytojo, klausomasi meninio skaitymo įrašų, kad mokiniai patirtų emocinių, estetinių išgyvenimų.

Mokiniai mokosi sklandžiai ir tiksliai skaityti įvairius tekstus. Tekstai gali būti autentiški ir adaptuoti. Mokiniai skaito garsiai ir tyliai, savarankiškai ir kartu su kitais. Jie kartu mokosi skaitymo būdų ir aptaria skaitomus tekstus, ieško įvairių būdų (paklausti, rasti žodyne ar kt.) nežinomam žodžiui išsiaiškinti. Mokiniai ne tik atsako į mokytojo klausimus ir tuojau pat gauna grįžtamąjį ryšį, bet ir patys užduoda klausimų, susijusių su tekstu, kitiems skaitytojams, mokytojui, kelia klausimus sau ir bando į juos atsakyti.

Norint, kad mokiniai geriau suvoktų tekstą, pasitelkiamos grafinės ir semantinės schemas (pvz., teksto žemėlapiai), kai skaitytojai grafiškai pavaizduoja perskaitytas mintis. Organizuojamos mokymosi veiklos, per kurias mokiniai išmoksta remtis teksto struktūra tam, kad geriau įsidėmėtų turinį (pvz., pasakojimo struktūros schema). Skaitydami naudojami žodynu, enciklopedija.

Įvairiais būdais pareikšdami nuomonę apie grožinės literatūros kūrinius ir kitus tekstus, jie parodo, kad supranta teksto esmę. Paaiškina, kuo literatūra panaši į kitus kultūros reiškinius (pvz., dailę, kiną, teatrą, televiziją) ir kuo nuo jų skiriasi. Argumentuotai reiškia savo nuomonę apie dramos inscenizaciją ar kūrinio ekranizaciją. Mokydamiesi rasti ir tikslingai atrinkti informaciją, mokiniai nustato reikalingos informacijos vietą, peržvelgdami turinį, antraštes, remiasi reikšminiais žodžiais. Norėdami nustatyti tinkamus informacijos šaltinius ir juose rasti reikiamą informaciją, jie pasitelkia abėcėlės žinias.

Kad informacijos paieškos nebūtų savitikslių, mokytojas numato ir paaiškina mokiniams, kaip sukaupia informacija bus panaudota kitiems (rašymo, kalbėjimo, kitų dalykų mokymosi) gebėjimams ugdyti.

Tikslingai naudojami katalogais, enciklopedijomis, žinynais, žodynais (dvikalbiais ir aiškinamaisiais). Mokiniai kartu su mokytoju renkasi ar kuria būdus (schemas, įvairių formų lenteles) medžiagai klasifikuoti. Aptaria, ar surinkta informacija yra susijusi su tema, tinkamai suklasifikuota.

Mokiniai mokosi atpažinti kūrinio temą (keldami klausimą „Apie ką yra šis tekstas?“) ir suformuluoti pagrindinę kūrinio mintį (atsakydami į klausimą „Kas tekstu pasakys?“). Mokydamiesi atpažinti temą, jie pratinami pastebėti pasikartojimus, atkreipti dėmesį į pavadinimą.

Pokalbiuose apie grožinius tekstus mokytojas pabrėžia vertybinį literatūros aspektą, galimybę pažinti save ir kitus. Mokytojo vadovaujami, mokiniai aptaria veikėjų būsenas, poelgių motyvus ir pasekmes, aiškinasi, kokius dalykus kūrinių veikėjai laiko vertingais, svarbiais, lygina kūrinio vertybes su savosiomis.

Skaityti ir aptarti pasirenkami tekstai, kurie atitinka mokinių suvokimo ir kalbos mokėjimo galimybes. Kad suprastų tekstą, mokiniai turi turėti tam tikrų žinių ar patirties, susijusios su skaitomo teksto turiniu ir forma. Jei skaitomi sudėtingesni tekstai, mokytojas suteikia reikiamą pagalbą, pvz., paaiškina nežinomus žodžius, teksto sandaros ypatumus, skaitoma dalimis ir aiškinamasi kartu.

Skaitant per pamoką, organizuojama trijų etapų skaitymo veikla – prieš skaitant, skaitant, perskaičius. Mokytojas vadovauja klasės diskusijai, pateikia atvirojo tipo klausimų, skatinančių mokinius daryti išvadas, jas pagrįsti kūrinio medžiaga, dalytis išvalgomis. Pateikus klausimą svarbu suteikti mokiniams laiko pamąstyti, apgalvoti atsakymą.

Mokiniai mokosi atskirti esminę informaciją ir detales (pvz., skirtingai pažymėdami).

Mokytojas savo pavyzdžiu demonstruoja, kaip jis skaitydamas pasitikrina, apibendrina visą tekstą arba jo dalį.

Aptardami savo ir kitų išvalgas, mokiniai išsiaiškina, kad kūrinio supratimą lemia ir skaitytojo patirtis, todėl gali būti skirtingų kūrinio aiškinimo variantų. Svarbu, kad jie būtų pagrįsti tekstu. Mokiniams nuolat primenama, kad daromas išvadas reikia pagrįsti. Taigi jų nuolat klausiama „Kodėl taip manai (manote)?“ Mokiniai skatinami ir patys sau kelti šį klausimą.

Dalydamiesi mintimis, potyriais, mokiniai geriau suvokia tekstą ir jo platesnį kontekstą, mokosi atrasti ryšius tarp „ten“ ir „čia“, „seniau“ ir „dabar“, veikėjų elgsenos ir asmeninės pozicijos. Dalijantis mokomasi kūrinio idėjas perteikti savais žodžiais, ieškoti naujų prasmų. Todėl per pamokas svarbu į skaitomą tekstą reaguoti asmeniškai, pasidalyti savo reakcija su kitais.

Mokiniai kūrybingai interpretuoja tekstus: paseka pasaką, papasakoja padavimą, skaito vaidmenimis, inscenizuoja, iliustruoja kūrinį ar jo epizodą. Mokiniai mokosi perteikti kūrinio nuotaiką ir prasmę, raiškiai skaitydami.

Mokymosi veiklos turėtų padėti formuoti tikram, išgyventam teksto supratimui, kai mokiniai geba „knygines“ žinias sieti su sava patirtimi, rasti ir palyginti panašumus bei skirtumus, apmąstyti naują informaciją ir ją pritaikyti praktiškai. Taip kuriamas autentiškas skaitančiojo ir skaitomo teksto santykis, skaitymas tampa prasmingas ir naudingas.

Mokiniai skatinami įvairiais būdais išsakyti savo įspūdžius, nuomonę apie skaitomus tekstus. Jie gali rašyti skaitytojo dienoraščius, laiškus knygų autoriams, veikėjams, skaityti patikusias kūrinio ištraukas klasės draugams, pristatyti patikusias knygas ar tekstus vieni kitiems ir pan.

Mokiniai aptaria, kas jiems patinka ar nepatinka skaitomuose tekstuose. Mokytojas klausdamas skatina išsakyti teiginius pagrįsti tekstu. Mokiniai lygina perskaitytą tekstą su anksčiau skaitytais panašaus pobūdžio tekstais ir paaiškina, kuris tekstas labiau atitinka jų kaip skaitytojų lūkesčius ir kodėl.

Praktiškai veikdami mokiniai supranta skaitymo proceso (veiksmai prieš skaitant, veiksmai skaitant, veiksmai perskaičius) etapų paskirtį ir įpranta šį supratimą taikyti, skaitydami savarankiškai. Prieš skaitant tekstą įvairiais būdais aktyvinama mokinių turimos žinios ir patirtis: prašoma prisiminti, ką jie žino, mano žiną ta tema, peržvelgti į akis krintančią informaciją (ilustracijas, diagramas, pavadinimą, paantraštes ir pan.), numatyti temą, autoriaus tikslą iš teksto pavadinimo. Skaitant mokiniams pasiūloma, kokiomis strategijomis vadovautis, kad galėtų stebėti savo suvokimą: mokiniai pildo lenteles (pvz., žinojau, nauja ir svarbu, neaišku). Lentelių skilčių pavadinimus mokytojas keičia, atsižvelgdamas į skaitymo ir teksto tikslus. Taip pat mokiniai braižo minčių žemėlapius; pasižymi nurodytą informaciją; skaitydami pasakojamojo tipo tekstus numato, kas bus toliau, lygina savo versijas su pateiktosiomis kūrinijose.

Perskaitę tekstą, mokytojo vadovaujami ar kartu su grupės draugais mokiniai aptaria savo užrašus, dar kartą skaitydami, aiškinasi neaiškias teksto vietas; sieja tai, kas perskaityta, su pirminėmis įžvalgomis. Mokytojas pademonstruoja mokiniams, kaip išsiaiškinti neaiškius žodžius, remiantis kontekstu, taikant žodžių darybos žinias.

Mokytojas kalbasi su mokiniu individualiai, su grupe mokinių ar visa klase, skatindamas mokinius apmąstyti, kokias strategijas jie taiko, spręsdami vieną ar kitą teksto suvokimo problemą (pvz., „Ar iš anksto pateikti klausimai tau padėjo rasti informaciją?“, „Ką darai, kai supranti, kad teksto vieta neaiški?“).

III. TURINIO APIMTIS

Kalbinės veiklos temos

Komunikacinė kompetencija ugdoma tuomet, kai mokomasi vartoti kalbą situacijose, susijusiose su realiais bendravimo poreikiais. Lentelėje pateiktos kalbinės veiklos temos ir situacijos apima dvi kalbos vartojimo sritis: asmeninę ir visuomeninę. Kultūrinėms ir visuomeninėms temoms plėtoti verta pasinaudoti turinio apimtyje nurodytais kultūros tekstais ir veikėjais. Programoje temos ir situacijos pateikiamos koncentriškai, t. y. kiekviename lygyje kiekviena tema papildoma naujomis situacijomis ir naujomis raiškos priemonėmis.

A1 lygis (2–4 klasės)	A2 lygis (5–6 klasės)	B1 lygis (7–8 klasės)	B2 lygis (9–10 klasės)
1. Apie save (vardas, pavardė, amžius, išvaizda, apranga).	1. Apie save (gimtinė, šeima (šeimos šventės), draugai ir kt.).	1. Apie save (šeimos istorija, pomėgiai, mėgstami ir nemėgstami dalykai, išorinė ir vidinė charakteristika ir kt.).	1. Apie save (charakteris, būdas, nuotaikos, interesai, vertybės, veikla ir kt.).
2. Mokinio aplinka (gyvenamoji vieta, namas, butas; šeima, draugai, mokykla, klasė).	2. Mokinio aplinka (draugystė; mokyklos gyvenimas, mokymasis, popamokinė veikla).	2. Jaunimo gyvenimas (mokymasis, bendravimas su bendraamžiais ir tėvais, jaunimo problemos ir kt.).	2. Jaunimo gyvenimas (mokymasis, ateities planai, žmonių santykiai).
3. Kasdienė veikla, dienotvarkė.	3. Kasdienė veikla, namų ruoša.	3. Kasdienė veikla, darbas, renginiai ir šventės.	3. Dienos įvykiai (kasdieniai kultūros, visuomeniniai įvykiai, dabarties aktualijos).
4. Laisvalaikis, šventės, žaidimai, sportas.	4. Laisvalaikis, šventės, pramogos, pomėgiai (kinas, teatras, muzika).	4. Laisvalaikis, sporto renginiai, kultūrinis gyvenimas (kinas, teatras, koncertai, šventės, tradicijos ir kt.).	4. Laisvalaikis. Kultūra ir menas (muzika, vaizduojamasis menas, literatūra, žymiausi kultūros atstovai).
5. Maitinimasis, maisto produktai.	5. Maitinimasis, maisto gaminimas	5. Sveika mityba.	5. Maitinimasis (kavinės, restoranai).
6. Sveikata ir kūno dalys.	6. Sveikata, higiena, apsilankymas pas gydytoją.	6. Sveika gyvensena. Ligos, nelaimingi atsitikimai ir apsilankymas pas gydytoją.	6. Medicininis aptarnavimas, medicinos įstaigos.
7. Parduotuvės, pirkiniai.	7. Parduotuvės, pirkiniai, paslaugos.	7. Paslaugos ir aptarnavimas	7. Paslaugos ir aptarnavimas

		(parduotuvės, buitės paslaugos).	(šiuolaikinės ryšio priemonės, bankas ir kt.).
8. Susisiekimo priemonės, kelias į mokyklą ir namo.	8. Kelionės, susisiekimas.	8. Kelionės, turizmas.	8. Kelionės (miestai ir šalys, viešbučiai).
9. Gamta, metų laikai, oras. Gyvūnai, augalai.	9. Klimatas, gamta.	9. Aplinkos apsauga, kaimas ir miestas, ekologijos problemos.	9. Žmogus ir aplinka. Gyvenimo būdas mieste ir kaime. Šalies flora ir fauna. Ekologija.
10. Kalbos šalis ir Lietuva (miestai, įdomios vietovės, žymūs žmonės).	10. Kalbos šalis ir Lietuva (klimatas, gamta, miestai, įdomios vietovės, paminklai, žymūs žmonės).	10. Kalbos šalies ir Lietuvos kultūra ir geografija (gamtos reiškiniai, regionai, žymūs žmonės, šventės ir tradicijos).	10. Kalbos šalis ir Lietuva (visuomenė ir valstybė, visuomeninio gyvenimo bruožai, demokratija, svarbūs istoriniai įvykiai, religijos, tradicijos, žymūs žmonės).
11. Šiuolaikinės informacinės ir kompiuterinės technologijos.	11. Šiuolaikinės informacinės ir kompiuterinės technologijos. Asmeninė korespondencija.	11. Šiuolaikinės informacinės ir kompiuterinės technologijos. Asmeninė korespondencija. Dalyvavimas forumuose.	11. Naudojimasis šiuolaikinėmis informacijos priemonėmis ir kitomis informacinėmis technologijomis, mokantis užsienio kalbų. Oficialioji korespondencija.

Kalbinis ugdymas

A1 lygis

Komunikacinės intencijos

Gauti ir pateikti informaciją. Identifikuoti, įvardyti. Konstatuoti, pranešti. Pateikti klausimus ir atsakyti, konstatuojant laiką, vietą, būdą, kiekybę, priežastį. Atsakyti į klausimą teigiamai ir neigiamai.

Paraginti. Pasiūlyti ką nors veikti, sutikti ar nesutikti su pasiūlymu. Paprašyti ką nors veikti, padėti, paduoti daiktą.

Bendravimas. Kreiptis į pažįstamą ar nepažįstamą žmogų. Pasisveikinti ar atsisveikinti. Prisistatyti ar pristatyti, supažindinti. Pasveikinti, palinkėti, padėkoti, atsiprašyti.

Fonetika. Balsių ir priebalsių (skardžiųjų ir dusliųjų, kietųjų ir minkštųjų) tarimas. Kirtis žodyje, taisyklingas žodžių tarimas. Pasakojamoji, klausiamoji, šaukiamoji intonacija, sakinių tarimas.

Leksika. Konkreti tiesiogine prasme vartojama leksika. Žodyno pagal nurodytas socialines kultūrinės temas apimtis iki 1000 žodžių.

Gramatika

Žodžių kaityba. Daiktavardžio giminės, skaičiaus ir pagrindinės bendravimui reikalingos daiktavardžio linksniavimo formos. Asmeniniai, sangražinis, savybiniai ir klausiamieji įvardžiai bei pagrindinės jų linksniavimo formos. Būdvardžio giminės ir pagrindinės jų linksniavimo formos. Prieveiksmiai. Kiekiniai (vardininko ir kilmininko linksniai) ir kelintiniai skaitvardžiai. Veiksmažodžių asmenavimas tiesiogine nuosaka: esamasis, būtasis ir būsimasis laikas. Liepiamoji nuosaka. Pagrindinių bendravimui reikalingų netaisyklingųjų ir slinkties veiksmažodžių asmenavimas.

Sintaksė. Sintaksinis žodžių derinimas pagal giminės ir skaičiaus kategoriją. Pagrindinių prielinksnių vartojimas. Vientisinio sakinio struktūra. Teigiamieji ir klausiamieji sakiniai. Žodžių tvarka sakinyje.

Žodžių daryba. Pagrindinių bendravimui reikalingų asmenų pavadinimai (profesija, tautybė). Moteriškosios lyties atitikmenų pavadinimai. Būdvardiniai prieveiksmiai. Mažybiniai daiktavardžiai ir daiktavardiniai būdvardžiai.

Tekstų tipai. Pagrindiniai asmeninio bendravimo posakiai. Trumpi paprastos struktūros informaciniai pranešimai. Trumpi ir nesudėtingi grožiniai tekstai.

A2 lygis

Komunikacinės intencijos

Gauti ir pateikti informaciją. Identifikuoti, įvardyti. Konstatuoti, pranešti, pasakyti. Pateikti klausimus ir atsakyti, konstatuojant laiką, vietą, būdą, kiekybę, priežastį. Atsakyti į klausimą, patvirtinant teigiamai arba neigiamai.

Išreikšti ir sužinoti nuostatą, požiūrį, nuomonę. Pritarti ar nepritarti, sutikti ar nesutikti su teiginiu arba nuomone. Išreikšti norą, ketinimą, leidimą. Išreikšti galimybę, džiaugsmą, nusiminimą. Išreikšti nustebimą, nusivylimą.

Paraginti, įkalbinėti. Paprašyti pagalbos ar pasiūlyti pagalbą. Priimti pasiūlymą ar kvietimą, atsisakyti pasiūlymo ar kvietimo.

Bendravimas. Kreiptis į pažįstamą ar nepažįstamą žmogų. Pasisveikinti ar atsisveikinti, prisistatyti ar pristatyti, supažindinti. Pasveikinti, palinkėti. Padėkoti, atsiprašyti.

Dalyvavimas pokalbyje. Pradėti ar užbaigti pokalbį. Išreikšti savo nuomonę ar paklausti kito nuomonės. Kalbėtis telefonu.

Fonetika. Balsių ir priebalsių (kietųjų ir minkštųjų) tarimas. Kirtis žodyje, taisyklingas žodžių tarimas. Intonacinės konstrukcijos, sakinių taisyklingas tarimas.

Leksika. Konkreti ir abstrakti tiesiogine prasme vartojama leksika. Žodyno pagal nurodytas socialines kultūrinės temas apimtis iki 2000 žodžių.

Gramatika

Žodžių kaityba. Taisyklingųjų daiktavardžių linksniavimas (visų linksnių formos). Asmeninių, sangražinio, savybinių, klausiamųjų, parodomųjų įvardžių linksniavimas (visų linksnių formos). Būdvardžių linksniavimas; būdvardžių irrieveiksmių laipsniavimas. Kiekinių ir kelintinių skaitvardžių pagrindinės bendravimui reikalingos jų linksnių formos. Veiksmažodžių asmenavimas: eigos ir įvykio veiksmažodžiai, jų leksinės struktūros ir asmenavimo skirtumai; netaisyklingųjų ir slinkties veiksmažodžių asmenavimas.

Sintaksė. Žodžių derinimas pagal giminės, skaičiaus ir linksnio kategoriją. Pagrindinių prielinksnių valdymas. Sudėtiniai sujungiamieji ir prijungiamieji sakiniai pagrindinėms (pvz., priešinio, priežasties) reikšmėms išreikšti.

Žodžių daryba. Vietų ir įrankių pavadinimai. Nesuaugusių būtybių pavadinimai. Veiksmažodiniai ir būdvardiniai daiktavardžiai. Kokybinių būdvardžių vediniai iš daiktavardžių. Sudurtiniai būdvardžiai ir daiktavardžiai.

Tekstų tipai. Dažnai vartojami kasdienio bendravimo posakiai. Trumpi paprastos struktūros informaciniai pranešimai, skelbimai. Pasakojamojo tipo rišlūs tekstai apie save ir asmeniui svarbius dalykus. Nesudėtingi grožiniai tekstai.

B1 lygis

Komunikacinės intencijos

Gauti ir pateikti informaciją. Identifikuoti, įvardyti, apibrėžti. Konstatuoti, pranešti, paskelbti, papasakoti. Užduoti klausimus ir atsakyti, konstatuojant laiką, vietą, būdą, kiekybę, priežastį, tikslą. Atsakyti į klausimą, patvirtinant teigiamai arba neigiamai.

Išreikšti ir sužinoti nuostata, požiūrį, nuomonę. Pritarti ar nepritarti, sutikti ar nesutikti su teiginiu arba nuomone. Argumentuoti paneigti. Išreikšti norą, ketinimą, leidimą. Išreikšti galimybę, džiaugsmą, nusiminimą, baimę, viltį. Išreikšti nustebimą, nusivylimą, užuojautą.

Paraginti, įkalbinėti. Paprašyti pagalbos ar pasiūlyti pagalbą. Priimti pasiūlymą ar kvietimą, atsisakyti pasiūlymo ar kvietimo. Įkalbėti, įtikinti.

Bendravimas. Kreiptis į pažįstamą ar nepažįstamą žmogų. Pasisveikinti ar atsisveikinti. Prisistatyti ar pristatyti, supažindinti. Pasveikinti, palinkėti. Padėkoti, atsiprašyti. Palaikyti, nuraminti.

Dalyvavimas pokalbyje. Pradėti ar palaikyti, užbaigti pokalbį; įsiterpti į pokalbį; išreikšti nuomonę ar paklausti nuomonės; suabejoti, pa(si)taisyti, patikslinti; kalbėtis telefonu.

Fonetika. Balsių (sunkesnių) ir priebalsių (kietųjų ir minkštųjų) tarimas. Taisyklingas žodžių kirčiavimas. Neformalaus (ironija) ir formalaus bendravimo intonacijos.

Leksika. Tiesiogine ir netiesiogine prasme vartojama leksika. Formalaus registro leksika. Žodyno pagal nurodytas socialines kultūrinės temas apimtis iki 3000 žodžių.

Gramatika

Žodžių kaityba. Daiktavardžių linksniavimas: morfonologinės kaitos mechanizmai, paralelinių galūnių pasirinkimo kriterijai, netaisyklingųjų daiktavardžių linksniavimas. Būdvardžių linksniavimas ir laipsniavimas. Kiekinių ir kelintinių skaitvardžių linksniavimas. Taisyklingas įvairių rūšių įvardžių linksniavimas ir vartojimas. Veiksmažodžio asmenavimas: veikiamieji ir neveikiamieji dalyviai; veikiamoji ir neveikiamoji veiksmažodžių rūšys; neasmeninės būtojo ir esamojo laiko formos. Tariamoji nuosaka. Lietuvos (lenkų, rusų) kalbos linksniavimo ir asmenavimo ypatybės.

Sintaksė. Veiksmažodžių valdymas ir žodžių derinimas pagal linksnio kategoriją. Įvairių rūšių sudėtiniai sujungiamieji sakiniai ir jungiamieji jungtukai. Sintaksinių konstrukcijų transformacijos (pvz., veikiamosios ir neveikiamosios, asmeninės ir neasmeninės konstrukcijos).

Žodžių daryba. Tautybių ir gyventojų pavadinimai. Ypatybių turėtojų pavadinimai. Ekspresyviniai pavadinimai. Sudurtiniai daiktavardžiai. Būdvardžių vediniai iš daiktavardžių ir veiksmažodžių. Priešdėliniai veiksmažodžiai. Veiksmažodžių vediniai iš būdvardžių.

Tekstų tipai. Formalaus ir įprastinio bendravimo posakiai. Nesudėtingos struktūros informaciniai pranešimai, skelbimai, instrukcijos, publicistiniai rišliūs tekstai, radijo ir televizijos informacinės laidos, filmai.

B2 lygis

Komunikacinės intencijos

Gauti ir pateikti informaciją. Identifikuoti, įvardyti, apibrėžti, palyginti, išskirti. Konstatuoti, pranešti, paskelbti, papasakoti, paaiškinti. Pateikti klausimus ir atsakyti, konstatuojant laiką, vietą, būdą, kiekybę, priežastį, tikslą, sąlygas. Atsakyti į klausimą teigiamai arba neigiamai, patvirtinant ar pabrėžiant.

Išreikšti ir sužinoti nuostatą, požiūrį, nuomonę. Pritarti ar nepritarti, sutikti ar nesutikti su teiginiu arba nuomone. Paneigti, argumentuoti. Išreikšti norą, ketinimą, leidimą, galimybę, nustebimą, džiaugsmą, viltį, nusiminimą, baime, nusivylimą, užuojautą; apgailestauti, nuraminti.

Paraginti, įkalbinėti. Paprašyti pagalbos ar pasiūlyti savo pagalbą. Priimti pasiūlymą ar kvietimą arba atsisakyti pasiūlymo ar kvietimo. Įkalbėti, įtikinti, nuteikti, įspėti, padrąsinti.

Bendravimas. Kreiptis į pažįstamą ar nepažįstamą žmogų. Pasisveikinti ar atsisveikinti, prisistatyti ar pristatyti, supažindinti. Pasveikinti, palinkėti; padėkoti, atsiprašyti, palaikyti, nuraminti. Padiskutuoti.

Dalyvavimas pokalbyje. Pradėti, palaikyti ir užbaigti pokalbį, įsiterpti į pokalbį. Išreikšti nuomonę ar paklausti nuomonės. Suabejoti, pa(si)taisyti, patikslinti, paprieštarauti. Apibendrinti. Kalbėtis telefonu.

Fonetika. Bendrinės kalbos tarimo ir kirčiavimo normos ir vietinis dialektas. Įvairios bendravimo intonacijos.

Leksika. Tiesiogine ir netiesiogine prasme vartojama leksika. Įvairių kalbos stilių ir registrų leksika. Frazeologizmai. Žodyno pagal nurodytas socialines kultūrinės temas apimtis iki 5000 žodžių.

Gramatika

Žodžių kaityba. Daiktavardžių linksniavimas: netaisyklingųjų daiktavardžių linksniavimas, tikrinių daiktavardžių (asmenvardžių ir vietovardžių) linksniavimas. Būdvardžių linksniavimas ir laipsniavimas. Kiekinių, kuopinių ir kelintinių skaitvardžių linksniavimas. Visų rūšių įvardžių linksniavimas ir vartojimas. Veiksmažodžių asmenavimas: eigos ir įvykio veiksmažodžių asmenavimo panašumas ir skirtumai laiko, rūšies, nuosakos kategorijose; pusdalyviai.

Sintaksė. Veiksmažodžių, būdvardžių ir daiktavardžių valdymas; įvairių kalbų valdymo skirtumai ir kalbinė interferencija. Įvairių rūšių sudėtiniai prijungiamieji sakiniai ir šalutinių sakinių jungimo būdai. Sintaksinių konstrukcijų transformacijos (pvz., išplėstinių dalyvinių ir padalyvinių aplinkybių vertimas šalutiniais sakiniais). Tiesioginės kalbos vertimas netiesiogine kalba. Sudėtiniai jungtukiniai sakiniai, jungtukų vartosena ir stilistinis atspalvis.

Žodžių daryba. Priešdėliniai daiktavardžiai ir būdvardžiai. Profesijų ir veikėjų pavadinimai. Kuopiniai pavadinimai. Veiksmažodžių vediniai iš daiktavardžių. Santrumpos.

Tekstų tipai. Įvairūs įprastinio kasdienio ir formalaus bendravimo posakiai. Frazologizmai. Informaciniai pranešimai, skelbimai, instrukcijos, publicistiniai ir moksliniai (nesudėtingi) rišlūs tekstai, grožinės literatūros tekstai, radijo ir televizijos informacinės laidos, filmai, spektakliai, paskaitos.

Rašymas (rašymo technika, teksto kūrimas)

AI lygis (2–4 klasės)

Rašymo tikslai. Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti rašyti, kaip dažnai ir ką rašo vaikai ir suaugusieji.

Rašymo technika. Mokomasi taisyklingai rašyti visas rašytines lenkų ar rusų kalbos abėcėlės raides ir jas jungti žodžiuose, rašyti jas žodžiuose, sakiniuose, orientuotis rašymo sąsiuvinyje. Mokomasi rašyti kompiuterio, mobiliojo telefono klaviatūra. Didžiosiomis ir mažosiomis rašytinėmis ir spausdintinėmis raidėmis užrašomi informaciniai tekstai, įvairios antraštės, skelbimai. Susipažįstama su paprasčiausiais sakinio skyrybos atvejais, teksto rašymo reikalavimais ir mokomasi parašyti sakinį ir neilgą tekstą: sakinį pradėti didžiąja raide; pabaigoje parašyti tašką, klaustuką arba šauktuką; rašyti teksto pavadinimą; pirmą pastraipos sakinį pradėti toliau nuo krašto.

Rašyba (lenkų kalba)

Mokomasi taisyklingai užrašyti:

- žodžio garsus juos žyminčiomis raidėmis;
- žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo;
- vardus ir vietovardžius, rašomus didžiąja raide; daiktavardžių vienaskaitos galininką, daugiskaitos kilmininką;
- dažniausiai vartojamus žodžius su *u–ó*, *rz–ż*;
- žmonių ir gyvūnų vardus, miestų, gatvių pavadinimus; savo vardą, pavardę, mokyklos, miesto, kaimo, gatvės pavadinimą;

Sakinį pradėti rašyti didžiąja raide.

Sakinio pabaigoje rašyti tašką, klaustuką arba šauktuką, atsižvelgiant į intonaciją.

Rašyba (rusų kalba)

Mokomasi taisyklingai užrašyti:

- žodžio garsus juos žyminčiomis raidėmis;
- žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo;
- vardus ir vietovardžius, rašomus didžiąja raide; savo vardą, pavardę, mokyklos, miesto, kaimo, gatvės pavadinimą;
- balsius po *ж, ш, щ, ч* (*жу / шу, ча / уа, чу / уу*);
- *не* su veiksmožodžiais.

Skirti skiriamuosius ženklus (*ь, ъ*) ir minkštumo ženklą (*ь*).

Suvokti sakinio ribas. Pradėti sakinį didžiąja raide.

Sakinio pabaigoje rašyti tašką, klausuką arba šauktuką, atsižvelgiant į intonaciją.

Teksto kūrimas. Mokomasi kurti prasmingus tekstus raštu, iš pradžių derinant paskirus žodžius su paveikslėliais, o išmokus rašyti visas raides – reikšti mintis sakiniiais ir kurti rašytinius tekstus be paveikslėlių pagal pavyzdį (žinutė, sveikinimas). Kuriamo teksto turinys ir pavadinimas turėtų atitikti temą, užduotį, mintys dėstomos susietais sakiniiais. Mokomasi elementariai taisyti, tobulinti parašytą tekstą.

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), **laiško** rašymas. Mokomasi parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą draugui, namiškiams, užrašant svarbiausią informaciją (pvz., kur ir kada vyks koncertas). Mokomasi rašyti tikslingai, atsižvelgiant į situaciją ir adresatą.

A2 lygis (5–6 klasės)

Rašymo tikslai. Aptariama rašymo svarba visuomenei, nauda žmogui ugdantis asmenybę, kūrybiškumą, lavinantis vaizduotę, praktinėje veikloje.

Rašymo technika. Rašoma tvarkingai, įskaitomai, pereinama prie greitesnio rašymo tempo. Rašoma kompiuterio, mobiliojo telefono klaviatūra.

Elementarūs sakinio skyrybos ir teksto struktūros atvejai. Mokomasi kuriamuose tekstuose vartoti tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklus. Mokomasi pagal pavyzdį užrašyti veikėjų pokalbius, išskirti kreipinį. Mokomasi vartoti sudėtinius sakinius, parašyti kablelį prieš jungtukus *kad, o, bet, tačiau*.

Rašyba (lenkų kalba)

Mokomasi taisyklingai užrašyti:

- asmeninius įvardžius, asmenvardžius ir vietovardžius;
- dažnai vartojamus žodžius, kurių rašymas skiriasi nuo tarimo;
- daiktavardžius su prielinksniais;
- žodžius su skardžiaisiais priebalsiais prieš dusliuosius priebalsius arba žodžio gale (pvz., *książka, śnieg*) ir su dusliaisiais priebalsiais prieš skardžiuosius priebalsius (pvz., *prośba*);
- dalelytę *nie* su veiksmažodžiais, daiktavardžiais ir būdvardžiais;
- žodžius su *u-ó, rz-ż*, remiantis pagrindinėmis jų rašybos taisyklėmis;
- daiktavardžių ir būdvardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius;
- esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimosio laiko veiksmažodžius (visų asmenų).

Sakinio gale parašyti reikiamus skyrybos ženklus.

Išskirti kreipinį, grafiškai išskirti dialogą.

Atskirti neišplėstines vienasrūšes sakinio dalis.

Rašyti kablelį prieš jungtukus *ale, lecz, że, ponieważ, aby*.

Rašyba (rusų kalba)

Mokomasi taisyklingai užrašyti:

- nekirčiuotus balsius (pvz., *вода – воды, зеленый – зелень*), mokėti juos pasitikrinti;
- žodžius su skardžiaisiais priebalsiais prieš dusliuosius priebalsius arba žodžio gale (pvz., *книжка, мороз*) ir su dusliaisiais priebalsiais prieš skardžiuosius priebalsius (pvz., *сбор, сделал*);
- balsius ir priebalsius žodžio šaknyje (pvz., *-кос- / -кас-, -лаг- / -лож-*);
- daiktavardžių ir būdvardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius.

Tinkamai vartoti daiktavardžių prielinksnius.

Rašyti kablelį prieš *a, но, что* sudėtiniame sakinyje.

Išskirti kreipinį, grafiškai išskirti dialogą.

Pasitikrinti rašybą, naudojantis žodynu.

Teksto kūrimas. Mokomasi kurti prasmingus tekstus raštu. Kuriamo teksto turinys turi atitikti temą, užduotį. Mokomasi rašyti rišliais sakiniais (sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkti tinkamus siejamuosius žodžius), nekartoti tų pačių žodžių. Mokomasi taisyti, tobulinti parašytą tekstą: netiksliai pavartotą žodį pakeisti tikslesniu; išbraukti pasikartojantį, netinkamą sakinį, prireikus įrašyti žodžių, papildyti parašytą tekstą. Laikomasi kalbos etiketo (tinkamai pasirenkami žodžiai ir posakiai), atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją.

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), **laiško** rašymas. Mokomasi parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą draugui, namiškiams, užrašant svarbiausią informaciją, pvz., kur ir kada vyks koncertas; parašyti trumpą laišką pažįstamam adresatui. Mokomasi rašyti tiksliai, atsižvelgiant į situaciją ir adresatą.

Pasakojimo rašymas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą neilgą aiškaus siužeto pasakojimą, kuriame nusakyta užuomazga, trumpai aprašytas veiksmas ir pateikta jo atomazga. Mokomasi parašyti pasakojimą apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius pagal paveikslėlius, atsakant į klausimus, naudojantis perskaitytu pavyzdžiu, kito teksto pradžia arba pabaiga, pagal kartu su mokytoju (arba be jo) sudarytą planą.

Atpasakojimo rašymas. Mokomasi rašyti pasakojimą, pagal perskaitytą ar girdėtą tekstą rašomas atpasakojimas (autorius teksto iki 50 žodžių); vadovaujamas klausimais arba planu.

Paaiškinimo rašymas. Naudojantis pavyzdžiu, mokomasi parašyti kelių sakinių paaiškinimą, kaip kas nors daroma (pvz., instrukciją, receptą) arba kaip kur nors nueiti (pvz., iš namų į mokyklą).

B1 lygis (7–8 klasės)

Rašymo tikslai. Aptariama rašymo svarba visuomenei, nauda žmogui ugdantis asmenybę, kūrybiškumą, lavinantis vaizduotę, praktinėje veikloje.

Rašymo technika. Rašoma tvarkingai, įskaitomai; mintys ir jausmai reiškiami sklandžiai, aiškiai, turtinga kalba. Kuriant tekstus, tiksliai vartojami sinonimai ir frazeologizmai, prireikus tinkamai pasitelkiami antonimai. Rašoma kompiuterio, telefono klaviatūra.

Rašyba (lenkų kalba)

Minkštųjų priebalsių rašyba. Minkštumo ženklas. Asmenavimo ir linksniavimo ypatumai.

Skardžiųjų ir dusliųjų priebalsių rašyba. Dalelytės *ne* rašyba.

Mokomasi naudotis lenkų kalbos rašybos, dabartinės lenkų kalbos ir sinonimų žodynais.

Rašyba (rusų kalba)

Mokomasi taisyklingai rašyti:

- esamojo, būtojo, būsimąjo laiko veiksmažodžius (visų asmenų);
- skaitvardžius, įvardžius, veiksmažodžius, taikanti jų linksniavimo ir asmenavimo taisykles;
- rieveksmius;

- veiksmažodžių bendraties ir vienaskaitos antrojo ir trečiojo asmenų formas (pvz., *смеяться, смеешься, смеется*);
 - skyrybos ženklus sudėtiniame sakinyje (taip pat mokomasi skirti sudėtinių sakinių dalis).
- Mokomasi praktiškai atpažinti ir skirti kalbos dalis, praktiškai taikyti pagrindines rašybos taisykles.
Mokomasi naudotis rusų kalbos rašybos, dabartinės rusų kalbos ir sinonimų žodynais.

Teksto kūrimas. Rašomi samprotaujamojo pobūdžio kūrybiniai darbai, taikant trinarę rašymo kompoziciją (įžanga, temos plėtojimas ir pabaiga). Taikomos pagrindinės rašymo strategijos (mokiniai apmąsto ir planuoja darbą, rašo juodraščių, jį tobulina ir taiso).

Aprašymo rašymas. Naudojantis regos, girdėjimo, lytėjimo, uoslės, skonio pojūčiais, mokomasi detaliai aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.), įvykį, reiškinį. Galima naudotis pavyzdžiu, planu, vaizdinėmis priemonėmis ar kt. Mokomasi laikytis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas).

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), **laiško** rašymas. Mokomasi parašyti žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą, atsižvelgiant į tikslą ir adresatą. Išskiriamos tokios šiems tekstams būdingos struktūrinės dalys:

- laiško – data, kreipinys, pasisveikinimas, atsisveikinimas, parašas (savo vardo ir (ar) pavardės užrašymas);
- skelbimo, kvietimo – kreipinys, tikslas, vieta, laikas, apranga (ir (ar) kitos detalės), parašas (savo vardo ir (ar) pavardės užrašymas);
- žinutės – kreipinys, tikslas, laikas, vieta, parašas (savo vardo ir (ar) pavardės užrašymas).

Pasakojimo kūrimas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą: 1) pagal paveikslėlių seriją; 2) pagal pateiktą pradžią ir pabaigą; 3) savarankiškai keičiant, perdarant mokytojo pateiktą planą; 4) pagal pasakojimo gaires; 5) pagal perskaityto literatūros kūrinio pavyzdį; 6) pagal savarankiškai susidarytą planą. Vertinant pasakojimą, atsižvelgiama į su mokiniais aptartus ar susitartus pasakojimo kūrimo kriterijus (pvz., temos atskleidimą, teksto vientisumą ir nuoseklumą, pasakojimo struktūrą (užuomazga – veiksmo vyksmas – kulminacija – atomazga), teksto kalbinę raišką, išmuktų rašybos ir skyrybos atvejų taikymą).

Atpasakojimo rašymas. Mokantis rašyti atpasakojimą, rašomas nuoseklus, rišlus tekstas. Mokomasi rašyti, atsakant į klausimus, naudojantis planu, veiksmy grandine.

Paaiškinimo rašymas. Mokomasi parašyti išsamų paaiškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti.

Aiškinamojo teksto rašymas. Mokomasi rašyti tekstą pagal tokią struktūrą: įžanga, dėstymas, apibendrinimas.

B2 lygis (9–10 klasės)

Rašymo tikslai. Aptariama rašymo svarba visuomenei, nauda žmogui ugdantis asmenybę, kūrybiškumą, lavinantis vaizduotę, praktinėje veikloje.

Rašymo technika. Rašomi kūrybiniai darbai, mintys ir jausmai reiškiami sklandžiai, aiškiai, turtinga kalba. Rašoma kompiuterio, mobiliojo telefono klaviatūra.

Rašyba (lenkų kalba)

Mokomasi žodžius rašyti kartu ir atskirai, rašyti svetimžodžius.

Susipažįstama su rašybos taisyklėmis ir mokomasi jas taikyti kuriant tekstą.

Laikomasi taisyklingos lenkų kalbos rašybos reikalavimų.

Mokomasi naudotis įvairiais žodynais, skaitmeniniais lenkų kalbos ištekliais.

Rašyba (rusų kalba)

Mokomasi taisyklingai rašyti:

- veiksmožodžio formas (*причастие* ir *деепричастие*);
- konstrukcijas su veiksmožodžio formomis (*причастный и деепричастный оборот*);
- jungtukus ir jungiamuosius žodžius sudėtiniuose jungtukiniuose sakiniuose;
- sudėtinius sakinius, sudarytus iš dviejų ar daugiau dalių, sujungtų prijungiamaisiais jungtukais (jungiamaisiais žodžiais).

Taikomos skyrybos taisyklės.

Teksto kūrimas. Mokomasi išdėstyti savo požiūrį į įvykius, reiškinius ar tekstus, jį pagrįsti asmenine patirtimi, grožiniais ir negrožiniais tekstais. Ugdomi įgūdžiai naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, įskaitant žodynus ir elektroninius šaltinius, rasti reikiamą informaciją, ją kritiškai vertinti, pasirinkti ir tinkamai ja pasinaudoti.

Aprašymo rašymas. Rašomi aprašymai (veikėjo charakterio eskizas, scenos (situacijos) aprašymas), kūrybinį rašymą siejant su literatūrinė patirtimi.

Informacinio teksto rašymas. Mokomasi rašyti informacinius, aiškinamuosius tekstus, atsižvelgiant į tikslą ir adresatą.

Atpasakojimo rašymas. Mokomasi savais žodžiais atpasakoti turinį ar jį perfrazuoti, tiksliai perteikiant kitų asmenų požiūrį, nurodant jų duomenis.

Samprotavimo teksto rašymas. Mokomasi tinkamai ir pagrįstai samprotauti, remiantis perskaitytais ar girdėtais tekstais žodžiu ir raštu, pateikti pavyzdžių iš kūrinių, plėtoti temą, keliant klausimus ir pateikiant argumentus. Mokomasi rašyti samprotavimo tekstą pagal tokią struktūrą: įžanga, tezė, argumentai ir išvados. Mokomasi naudotis įvairių argumentų tipais: faktais, pavyzdžiais, citatomis.

Literatūrinis ir kultūrinis ugdymas

Atsižvelgiant į mokinių amžių, kalbos mokėjimo lygį ir interesus kūriniai skaitymui pasirenkami iš siūlomų sąrašo. Pateiktas kūrinių sąrašas gana įvairus, kad mokytojas turėtų iš ko rinktis kiekvienoje konkrečioje situacijoje.

Pasirenkant reikėtų atsižvelgti į tai, kad būtų skaitoma įvairių literatūros rūšių ir žanrų, skirtingų laikotarpių, įvairios tematikos kūrinių. Svarbu, kad tarp pasirinktųjų būtų autorių, kurių kūryba ar kultūrinė veikla susijusi su Lietuva (lentelėje šie autoriai išryškinti pabraukimu).

Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai (publicistiniai, dokumentiniai, informaciniai) ir įvairialypės informacijos tekstai (pvz., filmas, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas), suteikiantys žinių apie kalbos šalį ir Lietuvą.

Lenkų kalbos turinio apimtis

A1 lygis (2–4 klasės)

Eilėraščiai vaikams pasirinktinai: J. Tuwim, J. Brzechwa, W. Chotomska; M. Konopnicka, W. Syrokomla, A. Śnieżko ir kt.

Legendos ir padavimai: *O smoku wawelskim, O Warsie i Sawie, O śpiących rycerzach, O Piaście Kołodzieju, O Lechu, Czechu i Rusie*
W. Zahorski, Podania i legendy wileńskie, pvz., Lizdejko, Podanie o żelaznym wilku.

Klasikiniai ir šiuolaikiniai lenkų literatūros autorių kūriniai:

W. Chotomska, *Leonek i lew.*

P. Chmiel, *Tytus, Romek i A'tomek.*

J. Chmielewska, *Niebieska niedźwiedzica.*

M. Jaworzakowa, *Jacek, Wacek i Pankracek, Oto jest Kasia.*

G. Kasdepke, *Co to znaczy...*, *Detektyw Pozytywka*, *Bon-Ton*.
G. Kasdepke, A. Onichimowska, *Kiedy byłem mały. Kiedy byłem mała*.
M. Krüger, *Karolcia*.
K. Makuszyński, *Koziolatek Matolek*.
A. Onichimowska, *Pieczyk, czapeczka i budyń, Sen, który odszedł*.
J. Papuzińska, *Pod Bajdułem*.
Z. Stanecka, *Basia*.
M. Strzałkowska, *Zielony i Nikt*.
M. Wojtyszko, *Tajemnica szyfru Marabuta*.

Filmai: pvz., *Bolek i Lolek*, *Magiczne drzewo*, ir kt.

Kultūros veikėjai: M. Čiurlionis, S. Moniuszko, K. Kopernik, A. Krepsztul.

Žinomi XX ir XXI a. Lietuvos ir Lenkijos veikėjai įvairiose sporto ir meno (pvz., filmų, teatro) srityse.

Kultūros reiškiniai: pvz., Zamek Królewski w Warszawie, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Jarmark Kaziukowy w Wilnie.

Rusų kalbos turinio apimtis

A1 lygis (2–4 klasės)

Eilėraščiai vaikams (pasirinktinai): A. Пушкин, К. Чуковский, С. Маршак, А. Барто, С. Михалков, В. Берестов, Б. Заходер ir kt.

Legendos ir pasakos: «Царевна-лягушка», «Иван-царевич и серый волк», «Сестрица Алёнушка и братец Иванушка» ir kt. (pasirinktinai).

Mažieji tautosakos žanrai: mįslės, patarlės, greitakalbės ir kt.

Л. Толстой, «Два товарища», «Филиппок», «Косточка», «Белка и волк», «Отец и сыновья», «Камень», «Лев и мышь», «Лев и собачка» ir kt.

В. Драгунский, «Денискины рассказы» (ištraukos).

Rusų liaudies amatai: Хохлома, Гжель, Палех, Жостовская роспись. Дымковская игрушка. Матрешка. Павлопосадский платок, Вологодское кружево ir kt.

Rusų tapytojai ir mecenatai: И. Шишкин, И. Репин, В. Суриков, И. Айвазовский, И. Левитан; П. Третьяков, Морозовы, Мамонтовы.

P. Tretjakovo galerija: история создания, коллекции живописи, графики, скульптуры.

Animaciniai filmai: «Царевна-лягушка» (1954 m.), «Иван-царевич и Серый Волк» (1991 m.), «Сестрица Алёнушка и братец Иванушка» (1953 m.).

Rusų menininkai Lietuvos istorijoje ir kultūroje: М. Добужинский, М. Антокольский, В. Качалов.

Lenkų kalbos turinio apimtis

A2 lygis (5–6 klasės)

Poezija: К. Іллековичówna, H. Januszewska, J. Kulmowa, A. Mickiewicz, Cz. Miłosz, J. Słowacki, A. Śnieżko, J. Tuwim, D. Wawilow ir kt.
V. Kudirka. Tautiška giesmė (Lietuvos himno vertimas).

Legendos ir padavimai: W. Grodzieńska, W. Zahorski, *Podania i legendy wileńskie*, pvz., *Bazyliszek, Obraz trójreki św. Kazimierza, Wilcza Łapa, Cień Barbary*.

Klasikiniai ir šiuolaikiniai lenkų literatūros autorių kūriniai:

L. Bardijewska, *Dom ośmiu tajemnic*.

P. Beręsewicz, *Czy wojna jest dla dziewczyn?*

J. Brzechwa, *Akademia Pana Kleksa*.

I. Chmielewska, *Pamiętnik Blumki*.

J. Dukaj, *Wroniec*.

M. Dąbrowska, *Marcin Kozera*.

J. Korczak, *Król Maciuś I* (fragmentai).

K. Makuszyński, *Awantura o Basię*.

A. Mickiewicz, pasakėčios (viena ar dvi pasirinktina), *Ballady i romanse (Świtez)*.

R. Mieczkowski, apysakos pasirinktina.

O. Miłosz, *Cierpienia lnu*.

E. Niziurski, *Niewiarygodne przygody Marka Piegusa*.

H. Ożogowska, *Za minutę pierwsza miłość*.

R. Piątkowska, *Wieloryb*.

B. Prus, *Grzechy dzieciństwa*.

H. Sienkiewicz. *W pustyni i w puszczy* (fragmentai).

M. Szczygielski, *Czarownica piętro niżej, Czarny młyn*.

A. Stelmaszyk, vienas pasakojimas iš ciklo *Kroniki Archeo* (pasirinktina), *Klub Poszukiwaczy Przygód*.

Filmai: literatūros kūrybinių adaptacijos, pvz., *Akademia Pana Kleksa*, *W pustyni i w puszczy* ir kiti filmai, pvz., *Magiczne drzewo*.

Kultūros veikėjai: pvz., J. Matejko, F. Ruszczyc, F. Chopin, J. Heweliusz, Jan Paweł II ir kt.

Žinomi XX ir XXI a. Lietuvos ir Lenkijos veikėjai įvairiose sporto ir meno (tapybos, filmų, teatro, fotografijos) srityse.

Kultūros reiškiniai: pvz., Zamek Królewski na Wawelu, Muzeum Książąt Czartoryskich w Krakowie, Festiwal Kultury Polskiej Ziemi Wileńskiej "Kwiaty Polskie".

Turinio apimtis. Klasikiniai ir šiuolaikiniai rusų literatūros ir kultūros tekstai

A2 lygis (5–6 klasės)

Poezija: В. Фёдоров, «Людей не видя пред собой...»; С. Есенин, «Береза»; Н. Заболоцкий, «Журавли», «Некрасивая девочка», «Лебедь в зоопарке»
V. Kudirka. Tautiška giesmė (Lietuvos himno vertimas).

Biblija: «Каин и Авель», «Вавилонская башня» ir kt.

Mitai, legendos: Мифы и легенды Древней Греции: легенда об Арионе, мифы о Геракле, миф о Прометее и др.; мифы о Перуне и Пяркунасе.

Bylinos: былины об Илье Муромце (pasakojimai vaikams).

Lietuvių liaudies pasaka (rusiškai) «Ель – королева ужей».

А. Пушкин, «Песнь о вещем Олеге».

Literatūrinės pasakos: **А. Пушкин,** «Сказка о рыбаке и рыбке», «Сказка о мёртвой царевне и о семи богатырях», «У лукоморья дуб зелёный» (poemos „Ruslanas ir Liudmila“ įžanga).

Mažieji tautosakos žanrai: пословицы и поговорки.

Proza:

Л. Толстой, «Акула», «Прыжок».

А. Куприн, «Чудесный доктор».

А. Чехов, «Лошадиная фамилия».

К. Паустовский, «Старый повар».

В. Астафьев, «Хвостик», «Костёр возле речки».

Л. Улицкая, «Бумажная победа».

Slavų ragoniškosios ir krikščioniškosios šventės. Tradicijos ir papročiai: Рождество, Святки, Крещение, Масленица, Пасха, Троица, День Ивана Купалы ir kt.; рождественские, крещенские, святочные гадания, колядование. Baltų ir slavų kultūrų sąsajos.

Krikščionybės įvedimas Rusijoje (988 m.).

Metraščiai: Повесть временных лет (XII a.) – летописный источник истории Древней Руси.

Animaciniai filmai A. Puškino pasakų motyvais: «Сказка о рыбаке и рыбке» (1950 m.), «Сказка о мёртвой царевне и о семи богатырях» (1951 m.), «Сказка о царе Салтане» (1984 m.).

Trumpametražis meninis filmas «Чудесный доктор» (2013 m.) pagal A. Kuprino apysaką.

Rusai Lietuvos istorijoje ir kultūroje: A. Puškino literatūrinis muziejus Markučiuose.

Turinio apimtis. Klasikiniai ir šiuolaikiniai **lenkų** literatūros ir kultūros tekstai

B1 lygis (7–8 klasės)

Poezija: K. I. Gałczyński, W. Szymborska, J. Twardowski, Z. Herbert, Cz. Miłosz, T. Różewicz, H. Mażul, S. Baliński, A. Rybałko ir kt.

Lenkų tradicijas puoselėjantys tautiniai eilėraščiai: M. Konopnicka, *Rota*; J. Wybicki, *Pieśń legionów polskich*.

Klasikiniai ir šiuolaikiniai lenkų literatūros autorių kūriniai:

A. Domańska, *Historia żółtej cizemki* (fragmentas *Święty Kazimierz*).

A. Fredro, *Zemsta* (fragmentai).

I. Jurgielewiczowa, *Ten obcy*.

A. Kamiński, *Kamienie na szaniec*.

J. Kochanowski, *Fraszki* (du ar trys kūriniai pasirinktinai).

R. Kosik, *Felix, Net i Nika* (arba kitas šio autoriaus jaunimui skirtas romanas).

I. Krasicki, *Bajki* (vienas ar du kūriniai pasirinktinai).

V. Kudirka, *Labora*.

S. Lem, vienas ar du pasakojimai.

K. Makuszyński, *Szatan z siódmej klasy*.

A. Mickiewicz, *Grażyna* (ištraukos), *Stepy akermińskie*, *Pielgrzym*.

S. Mrozek, viena ar dvi apysakos pasirinktinai.

M. Musierowicz, *Opium w rosole*, *Imieniny*.

Z. Nienacki, *Pan Samochodzik i templariusze*.

E. Niziurski, *Sposób na Alcybiadesa*.

E. Nowacka, *Małgosia contra Małgosia*, *Legandy rycerskie*.

B. Prus, *Z legend dawnego Egiptu*.

A. Sapkowski, Wybrane opowiadania.

K. Siesicka, *Zapałka na zakręcie*.

H. Sienkiewicz, *Latarnik*, *Wspomnienia z Maripozy*, *Krzyżacy* (fr. *Bitwa pod Grunwaldem*).

J. Słowacki, *Balladyna* (ištraukos).

A. Szklarski, pvz. *Tomek w krainie kangurów*

D. Terakowska, *Władca Lewawu*, *Córka czarownic*.

J. Weyssenhoff, *Wspomnienia* (pvz., fragmentas *Jużynty*).

T. Konwicki, *Bohiń* (fragmentai).

S. Żeromski, *Szyfowe prace* (fragmentai).

Filmai ir komiksai: literatūros kūrinių adaptacijos, pvz., *Zemsta*, rež. A. Wajdy; *Kamienie na szaniec*, rež. R. Gliński ir kiti filmai, pvz., *Panna Nikt*, rež. A. Wajdy; T. Baranowski, *Skąd się bierze woda sodowa i nie tylko*; G. Rosiński, *Legendarna historia Polski*; D. Wojda i K. Gawronkiewicz, *Mikropolis*; *Lokis, rękopis profesora Wittembacha*, rež. J. Majewski.

Kultūros veikėjai: pvz., A. Grottger, S. Konarski, K. Penderecki, M. Curie-Skłodowska, J. Kamiński, L. Wałęsa, Jan Bułhak, Jan Kazimierz Wilczyński – wydawca *Albumu Wileńskiego*, T. Venclovas, M. Ogiński.

Žinomi XX ir XXI a. Lietuvos ir Lenkijos veikėjai įvairiose sporto ir meno (architektūros, tapybos, filmų, teatro, šokio, fotografijos) srityse.

Kultūros reiškiniai: pvz., Muzeum Powstania Warszawskiego w Warszawie, Muzeum Stoczni Gdańskiej *Solidarność*, Międzynarodowy festiwal poetycki Maj nad Wilią, Muzeum Adama Mickiewicza w Wilnie.

Turinio apimtis. Klasikiniai ir šiuolaikiniai rusų literatūros ir kultūros tekstai

B1 lygis (7–8 klasės)

Šventųjų gyvenimai. «Псковское сказание о Довмонте»; «Житие святых Виленских мучеников Антония, Иоанна и Евстафия».

A. Пушкин, «Зимнее утро», «Унылая пора! Очей очарованье!» ir kita lyrika (pasirinktinai), «Станционный смотритель».

M. Лермонтов, «Парус», «Бородино», «Мцыри».

H. Гоголь, «Ревизор» (ištraukos).

Л. Толстой, «Детство» (ištraukos), «Отрочество» (ištraukos).

H. Некрасов, «Русские женщины» (ištraukos), «Зеленый шум», «Внимая ужасам войны...».

И. Тургенев, «Муму», «Певцы».

A. Чехов, «Толстый и тонкий», «Хамелеон».

Л. Андреев, «Ангелочек».

И. Бунин, «Лапти».

M. Горький, «Песня о Соколе».

A. Платонов, «Юшка».

B. Распутин, «Уроки французского».

K. Воробьев, «Немец в валенках», «У кого поселяются аисты» (pasirinktinai).

Maskva – Rusijos sostinė: легенда об основании, основные вехи истории города. Московский Кремль, Красная площадь, Собор Василия Блаженного, Храм Христа Спасителя, Оружейная палата, Царь-колокол ir kitos miesto įžymybės.

1812 m. Prancūzijos ir Rusijos karas, Borodino mūšis.

Rusai Lietuvos istorijoje ir kultūroje: Л. Карсавин, П. Столыпин, Л. Владимиров ir kt.

Meninis filmas «Ревизор» (1996 m.).

Animacinis filmas «Муму» (1987 m.).

Turinio apimtis. Klasikiniai ir šiuolaikiniai **lenkų** literatūros ir kultūros tekstai

B2 lygis (9–10 klasės)

Eilėraščiai pasirinktinai: A. Asnyk, K. K. Baczyński, I. Gałczyński, Z. Herbert, J. Kaspruwicz, M. Konopnicka, K. Przerwa-Tetmajer, H. Mažul, R. Mieczkowski, A. Mickiewicz, Cz. Miłosz, T. Różewicz, A. Rybałko, J. Słowacki, L. Staff, W. Szymborska, J. Twardowski, K. Wierzyński ir kt.

Klasikiniai ir šiuolaikiniai lenkų literatūros autorių kūriniai:

T. Borowski (dvi apysakos pasirinktinai).

J. Iwaszkiewicz, *Ikar*.

J. Kochanowski, *Pieśni* (vienas ar du pasirinkti kūriniai).

T. Konwicki, *Kronika wypadków miłosnych* (fragmentai), *Wschody i zachody księżycy* (fragmentai).

A. Mickiewicz *Konrad Wallenrod* (fragmentai), *Dziady cz. II*, *Pan Tadeusz* (fragmentai).

Cz. Miłosz, *Dolina Issy* (fragmentai).

Z. Nałkowska, *Medaliony* (dvi apysakos pasirinktinai).

Novelės: H. Sienkiewicz, B. Prus, E. Orzeszkowa, M. Konopnicka (po vieną novelę).

H. Sienkiewicz, *Quo vadis* (fragmentai), *Potop* (fragmentai).

D. Terakowska, *Tam, gdzie spadają anioły*.

G. Zapolska, *Moralność pani Dulskiej* (televizijos teatras).

S. Żeromski, viena apysaka pasirinktinai, *Wierna rzeka*.

XXI a. poetų eilėraščiai.

Filmai ir komiksai: literatūros kūrybos adaptacijos, *Ogniem i mieczem*, rež. J. Hoffman; *Pan Tadeusz*, rež. A. Wajda ir kiti filmai, pvz., *Katyń*, rež. A. Wajda; *Miś*, rež. S. Bareja; *Przypadek*, rež. K. Kieślowski; K. Gawronkiewicz, G. Janusz, *Esencja*; K. Gawronkiewicz, K. Rosenberg, *Achtung Zelig!*

Kultūros veikėjai: pvz., M. E. Andriolli, F. Smuglewicz, J. Lelewel, W. Weiss, W. Lutosławski, Z. Preisner, T. Kościuszko, S. Wyspiański, Šatrijos Ragana ir kt.

Žinomi XX ir XXI a. Lietuvos ir Lenkijos veikėjai įvairiose politikos, sporto, meno (architektūros, tapybos, filmų, teatro, šokio, fotografijos) srityse.

Kultūros reiškiniai: literatūriniai muziejai Lenkijoje, pvz., Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie, Muzeum B. Prusa w Nałęczowie, Cela Konrada w Wilnie, Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk, Wileńskie Spotkania Sceny Polskiej.

Turinio apimtis. Klasikiniai ir šiuolaikiniai rusų literatūros ir kultūros tekstai

B2 lygis (9–10 klasės)

A. Puškin, «К Чаадаеву», «Арион», «Во глубине сибирских руд», «Анчар», «Я вас любил», Я помню чудное мгновенье», «Мадонна», «Я памятник себе воздвиг нерукотворный» и др. Роман «Евгений Онегин» (отрывки).
М. Лермонтов, «И скучно и грустно», «На севере диком...», «Смерть поэта», «Тучи» ir kt. «Герой нашего времени» («Бэла» arba «Тамань»)).
Н. Гоголь, «Шинель».
И. Тургенев, «Первая любовь» (ištraukos).
Ф. Достоевский, «Братья Карамазовы» («Бунт»)).
Л. Толстой, «Юность» (ištraukos).
А. Чехов, «Человек в футляре».
И. Бунин, «Господин из Сан-Франциско».
А. Куприн, «Олеся» (ištraukos).
М. Горький, «Старуха Изергиль».

Sidabrinio Rusijos poezijos amžiaus atstovai: А. Блок, Ю. Балтрушайтис, К. Бальмонт, А. Ахматова, М. Цветаева, В. Маяковский, С. Есенин.

М. Булгаков, «Собачье сердце» (ištraukos).

М. Шолохов, «Судьба человека».

С. Довлатов, vienas pasakojimas iš ciklo «Чемодан» (pasirinktinai).

В. Токарева, «Самый счастливый день».

Rusų poezija (XX a. prab. – XXI a. pr.): Н. Рубцов, Б. Окуджава, В. Высоцкий, И. Бродский («Литовский дивертисмент», «Литовский ноктюрн»),

А. Вознесенский, Е. Евтушенко, Ю. Кобрин ir kt.

Sankt Peterburgas – „Šiaurės Rusijos sostinė“. **Petras I – Sankt Peterburgo įkūrėjas. Kultūros paveldas:** Зимний дворец, Дворцовая площадь, Петропавловская крепость, Русский музей, Исаакиевский собор, Петергоф ir kitos miesto įžymybės.

Экранизации романа / театральные постановки романа А. Пушкина «Евгений Онегин».

Экранизация повести Н. Гоголя «Шинель» (1959 m.).

Многосерийный художественный фильм по роману М. Лермонтова «Герой нашего времени» (2006 m.); «Тамань» (3–4 серии), «Бэла» (6–8 серии).

Многосерийный художественный фильм по роману Ф. Достоевского «Преступление и наказание» (2007 m.).

Экранизация повести И. Тургенева «Первая любовь» (1995 m.).

Экранизация повести А. Куприна «Олеся» (1971 m.).

Экранизация повести М. Булгакова «Собачье сердце» (1988 m.).

Экранизация рассказа М. Шолохова «Судьба человека» (1959 m.).